

siyaset

A Y L I K G A Z E T E

MAYIS '90 • SAYI 13 • 2000 TL (KDV DAHİL)

ERDEN AKBULUT
BAĞIŞIDIR.

İşçi sınıfını bir sol parti ile kucaklayacağız !

Türkiye solunda TBKP, SP ve benzerlerinin rüzgarına kapılmayacak olan sosyalist kadrolar kendilerini korudukları kadar, Türkiye proletaryasını da düşünmek zorundadırlar.

Yasal sol partinin işlevi Türkiye solunun yaşadığı darboğazı aşirtacak toplumsal güçlerin sosyalizme dönük bir politizasyon sürecine sokulmaları biçiminde ortaya çıkmaktadır.

Kuruçeşme toplantılarından çıkan sonucun "parti isteyen yalnızca reformistler" olmadığı gösterilmeli ve Devrimci Sosyalist Blok hızla bir partiyi hedeflediğini ilan etmeli, bu doğrultuda gerekeni yapmalıdır.

Devamı 3. sayfada

siyaset'te gündem

SINIFA ALAN AÇMAK

Türkiye solu, 1 Mayıs 1990'da, sınıf mücadelesinin kimi yasalarını bir kez daha değerlendirmeye şansını elde etti. Hafızaların sık sık yeni uyarılara gereksinim duyduğu ülkemizde her defasında sorunlarımızı gelecek sefere havale etmekten vazgeçmemiz gerekiyor. Hep beraber... Yasalardan bugün en fazla dikkati çeken şudur: Sınıf mücadelesi kadrolarla değil, kitlelerle yapılır.

Sosyalist mücadelenin öncüleri veya sosyalist kadrolarının bu anlamda yapabileceği, sınıf tavrı alabilmektir. Burada Türkiye sosyalist hareketinin bir "kadro hareketi" evresinde olması, onun işçi sınıfı bağlantıları açısından oldukça büyük bir önem taşımaktadır. Şöyle ki, hangi yetersizliği veya örgütlenme çarpıklığını yaşarsa yaşasın, bir kadro, kağıt üzerinde, sınıf konumunu aşan bir toplumsal ajan olarak ancak sınıfın içerisinde anlam taşıyan, tekil olarak devreye giremeyen işçiden niteliksel açıdan farklıdır. Kadroların mücadelesi mekan ve zaman tanımaz, sınıfın mücadelesi ise önce işyeri örgütlenmelerine dayanır. Sonuçta, kadroların mücadelesi ile sınıfın mücadelesinin içeriği de çok farklı olacaktır. İkisini birbirinden Çin Seddi ile ayırmak bir yanlışsa, ikisini birbirini ikame edebilecek şeyler olarak görmek de bir başka yanlıştır.

Türkiye solu, "kadro hareketi" olma konumundadır. Ancak, bunun hakkı verilmediği gibi, bu kabullenilmekte ve kadro hareketleri sınıf mücadelesinin kütlesiz öznesi haline getirilmeye çalışılmaktadır. Bu çabalara saygı duyulmalıdır. Ne var ki sonuçlara gözatıldığında, Türkiye solunun bu kadar inatçı bir tavır sergilemesi onaylanamayacaktır.

1 Mayıs gibi kadro hareketlerinin işçi sınıfı ile birlikte sınıf mücadelesine taşıyabileceği günleri tek başına sınıf tavrı ile geçiştirmek, kadro yıpratmaktan işçi sınıfını sınıf mücadelesine uzak konumlara itmeye kadar bir sürü olumsuz sonuç yaratmaktadır.

Türkiye işçi sınıfı şimdilik belli dönemlerde, kararlı, bilinçli bir mücadeleciliğin altından kalabileceği mesajını vermektedir. Ancak bu mesajın içeriğinde sosyalistlerin öncülüğüne ne kadar yer verildiği konusunda pek bir ipucu yoktur. Türkiye işçi sınıfı kendisinin organik parçası olan öncü işçi kadrolarla güven tazelemekte, ancak gerisini büyük bir kuşkuyla karşılamaktadır.

Türkiye solu, kadro olmanın işçi sınıfı nezdinde tescilini 1 Mayıslarda, ya da başka zamanda ille de kendisini işçi sınıfının yerine koyarak sağlamak zorunda değildir. Türkiye solu işçi sınıfının kütlesel mücadelesinin yerini yetersiz sayıda öncü kadronun alan kaydırmasıyla doldurmaya kalkmamalı, tam tersine işçi sınıfına alan açmanın yolları aranmalıdır. Sosyalist hareketin yakın gelecekteki görevlerinin başında bu alan açmanın en verimli yöntemlerinin bulunması gerekmektedir. Sosyalist hareketi işçi sınıfı hareketi ile buluşmaya götürecek bu süreçte önemli mevziler elde edilinceye kadar gerektiğinde yalın bir sınıf tavrı ile yetinmenin gerekebileceği unutulmamalıdır.

Ne öyle, ne böyle tavırlardan, güveni değil güvensizliği geliştiren yaklaşımlardan ve sınıf mücadelesini aynı içerikle kadrolara yüklemeye alışkanlığından bir an önce vazgeçmeliyiz.

Sahibi: Metin ÇULHAOĞLU

Yazı İşleri Müdürü: Tunç TATOĞLU

Yazışma Adresi: Cemel Nadir Sk.
Hacı Fazıloğlu İşhanı
No:17/79 Çağaloğlu-İst.

Fiyatı: Yurtiçi 2.000 TL
Yurtdışı 5 DM

Havale Adresi: Yapı Kredi Bankası
Sırkeci-37315-9

Ofset Hazırlık ve Baskı: Seçenek Matbaacılık

İÇİNDEKİLER

●İŞÇİ SINIFINI BİR SOL PARTİ İLE KUCAKLAYACAĞIZ

Türkiye solunda SP, TBKP ve/veya Çağdaş Parti aracılığıyla solun genel anlamda yasal temsil sorununun çözülemeyeceğini bilen kesimler vardır.

◆ s. 3

●90 1 MAYIS'I BİR SİÇRAMADIR

Bu kez olumluluklar öne çıkarılmalıdır.

◆ s. 4

●SINIFIN NABZI DÜŞMEDİ

Tigem sözleşmesi, TEK işçileri, Cam işkolunda neler oluyor? Çimento ve Çimse-İş

◆ s. 4-5 / 6-7-8

●BURJUVAZİ HALKLARA KARŞI RÜZGAR EKİYOR

Kürt direnişi, Türkiye burjuvazisinin yumuşak noktalarını, kendi sınırlarını ve Türk ve Kürt proletaryasının etkileşim kanallarının neler olabileceğini gösterdi.

◆ s. 12-13

●DOKTOR HAREKETİ "İYİLEŞİYOR"

Sağlık politikasının radikal eleştirisi. Tabip Odalarında sağlık yenilenme. Hekimler ses veriyor.

◆ s. 15-16

●DEVRİMCİ ÖĞRENCİLERE KANTİNLER Mİ KALACAK?

◆ s. 17

●ABD EKONOMİSİ: KELİN MERHEMİ OLSA...

◆ s. 20

●YENİ RÜZGARLAR VE SOVYET SİNEMASI

◆ s. 22

●MAYIS AYI ŞEHİTLERİ

◆ s. 23

●"EKİM"E SAHİP ÇIKALIM

Ekim devrimi ve kazanımları için ses verelim. İmza verelim. İmza toplayalım. Ses getirelim.

◆ s. 24

Merhaba,

Bu sayımız 1 Mayıs ile ilgili çalışmalar ve 1 Mayıs sonrası bilinen aksaklıklar nedeniyle gazete mesaimizi aksattığımızdan geç çıkıyor. Okurlarımızdan özür dileriz.

Gazetemiz 1 Mayıs öncesinde gerek yerel gerekse yayınlar platformunda 1 Mayıs politikasını başka çevreler ile birlikte hayata geçirmek için çalışmalara katıldı. Birçok aksaklığına karşın 21 yayının omuz verdiği, sendikaların desteklediği çalışmaya bizler sahip çıktık ve çıkacağız.

Gülây Beceren için siyasi çevreler, sendikalar, barolar, Tabip odalarından oluşan bir komisyon harekete geçti. Gelişkin bir rehabilitasyon için maddi destek sağlamak üzere bir hesap açıldı. Okurlarımızın gerek 1 Mayıs tutukluları, gerekse Gülây için ellerinden geleni yapacaklarına inanıyoruz. Hesap no: 201470-3 Ziraat Bankası Beyoğlu Şubesi

Bu arada size gazetemizin son sayısının "milli duyguları zayıflatmak veya yoketmeye yönelik" propaganda yapmak suçlamasıyla toplatıldığını ve soruşturma açıldığını haber verelim. Bizim için sözkonusu suçlama karşısında kendimizi savunmamak oldukça "güç" olacak. Sosyalist Basın'a yönelik saldırılara karşı, tutuklanan yazı işleri müdürlerini de gözönüne alırsak okurların yayınlarına sahip çıkmaları özel bir önem taşıyor.

Gazetemize cezaevlerinden, yurtdışından, yurtiçinden çok güzel mektuplar geliyor. Bunları yerimiz elverdiğince yayınlacağız. Eleştirileri, önerileri ve desteğinizi gözardı etmeyeceğimizden emin olabilirsiniz. Okurlarımız bizi en çok ulusal sorun ve birlik konularında anlamaya çalışıyor ve sorguluyorlar fakat gelen mektuplar bizim "sözümüzün" o sese duyarlı kulaklarca duyulduğunu, algılandığını gösteriyor. Gazetemizi -cezaevleri dışında- okuyan dostlarımızın abonelik ve maddi katkı konularında daha duyarlı olmalarını istiyoruz.

413 sayılı Kanun Hükmünde Kararname bizim demokrasimizin yeni "demokles kılıcı" oldu. Gelecek günler devrimci ve sosyalist güçlerin yayın hayatından silinmeleri operasyonlarının söküp sökmeyeceğini gösterecek.

Gazetemiz Ekim Devrimi'nin yarattığı değerlerin hovardaca kullanımına duyulan tepkiyi somut biçimlere, kampanyalara dökme konusunda bir girişimde bulunuyor. 24. sayfamızı bu gözle okumanız uygun olur.

Biz yine de yıllar sonra üretimden gelen gücünü kullanan yüzbinlerce işçinin bize verdiği umutla önümüzdeki aya giriyoruz. İçeriğimizi beğeneceğinizi umuyoruz. Yüreğimiz şalteri indiren ellerin, fabrikaları boşaltanların, 1 Mayıs alanında direnenlerin, 1 Mayıs tutuklusunu yoldaşlarımızın ve tüm dostlarımızın yanında.

Görüşmek üzere...

SİYASET YAYIN KURULU

KADIN KÜLTÜR EVİ MÜDAVİMLERİNDEN NERMİN COŞKUN'A AÇIK MEKTUP;

14 Nisan 1990 Cumartesi günü İktisat Fakültesi Mezunlar Cemiyeti'nde yapılan Sibel Özbudun - Gülnur Savran söyleşisinde sizi ilk kez gördüm. Örgüt lafını duyduğunuzda "tüylerinizin diken diken olduğunu" söylediniz. Sizin '80 öncesi sosyalist harekete paçasını buluşturmuş, şimdi de tövbekar olmuş, yeni kimliğine kılıf arayan biri olduğunuzu düşündüm. Feminist camianın böylelerinin önderliğinde ivme kazandığını bildiğim için pek de önemsemedim. Ta ki, sizin eski bir İKD'li olduğunuzu öğrenene kadar.

Benim de "tüylerim o zaman diken diken" oldu. Bir eski İKD'li olarak, bugün yapılması gerekenin geçmişin eleştirisini yaparken, yerine yenisini önermek olduğunu düşünüyorum. Ama sizin o gün söyledikleriniz, kadın mücadelesinin "teke tek ilişkilerle sonuca ulaşabileceği" yolundaydı. Bu "çözüm yolu" üzerinde tartışmak bile bana an-

lamlı gelmiyor, bu yüzden hemen geçiyorum.

Ama size şunu söylemek istiyorum: Eskiden İKD'de yapılan en büyük yanlışlardan biri ideolojik eğitimin yoksunluğu ve etrafımızda gelişen olaylara karşı duyarsızlığımızdı. Yine aynı senaryo oynanıyor. İKD, partinin (TKP) yan örgütü olmakla suçlanıyor. Peki bugün sizler, TBKP'li kadınlar ne yapıyorsunuz? Yine partinizin yeni açılımları paralelinde feminizme soyunuyorsunuz; partinize rağmen değil.

Nermin Hanım, sizi sorumluluğa davet ediyorum. Siz, örgütlü mücadelenin gerekliliğini yerine getiremeyecek denli kendinizi yorgun hissedebilirsiniz. Ama benim de sizin gibilerden bir ricam var: "Yorgun demokrat"lığınızı gençlere de bulaştırmayın!

Eski bir İKD'li

Merhaba,

(...) Sosyalistlerin birlik tartışmasına sonuna kadar katıldınız, daha sonra bu oluşumun içinde sizi görmemek beni üzdü ve şaşırttı, özellikle "GELE-

NEK" grubunun ya da çizgisinin bu birliğe ve sürece bir başka boyut, anlam ve zenginlik katacağını düşünüyordum. Böylece partide ilerde ortaya çıkabilecek reformist saplantı ya da sağa savrulmada başta "Gelenek" olmak üzere Kürkçü grubu ve diğer radikal çevreler bir fren işlevi görebileceklerdi. Gelişmeleri baştan beri izliyorum ve ayrışmaların hangi noktalardan kaynaklandığını biliyorum. Bu benim birlik özlemimden kaynaklanan birşey ama şunu da söylüyorum: İlkeli, tutarlı ve Türkiye işçi sınıfını, sosyalist hareketini geniş emekçi kitlelerini siyasi mücadelenin üst boyutlarına taşıyabilecek bir yapıda birlik olmalıdır diyorum. Yoksa ne olursa olsun birlik demiyorum. Belki gerçekten Türkiye'de "Leninizmden aşağısı kurtarmıyor"-dur. Bu sıralar ise hep bu tartışılıyor. Gelenek'ten Geleceğe bir mirası hep BİRLİK'te taşımak umuduyla esenkalın.

Selam ve Saygılar

Uğur Pişmanlık
24.04.1990/TARSUS

Baştarafı 1. sayfa

Türkiye sosyalist hareketinin çok önemli bir darboğazdan geçtiğini sık sık tekrarlıyoruz. Bu darboğaz, çok açık bir biçimde, kadro-örgüt anlamında "hazırlanma" aşamasında olan bir hareketin kriz üreten ve müdahalede aciliyet isteyen bir ülke nesnellliğini veri almak zorunda olmasından kaynaklanmaktadır.

Bütün ilerletici kavgalar da böyle darboğazlardan çıkar. Örneğin Rusya'da böyle olmuştur. "Hazırlanma" süreci, üç-dört yıl dışında soluk aldırmayan bir yıpratıcı nesnellikle birlikte sonu alıcı kıvama gelmiştir.

Ancak, darboğaz tek başına mücadelenin öğretici olmasına, sınıf mücadelesinin çelikleştirici etkisine güvenilerek aşılacaktır. Darboğazı aşıcı araçlar üzerinde durulmalı ve hiçbir biçimde **kendiliğindenci** veya "birşeyler olur elbet" gibisinden ilkesiz tutumlara düşülmemelidir.

Türkiye sosyalist hareketi bugün bu araçları harekete geçirici adımları atmak zorundadır. Hem de çok fazla oyalanmadan...

SANAYİ PROLETARYASI ANA ODAKTIR

Ülkemizde solun varlığının ötesinde, düzenin sınırlarını zorlamakta olan, en azından buna aday toplumsal güçler vardır. Bu güçlerin, diğerlerini de çekebilecek odak noktası, **sanayi proletaryasıdır**. Kendisini petrol işkolunda, lastik işkolunda, çimento işkolunda, cam işkolunda, maden işkolunda gösteren bu toplumsal güç, beraberinde hizmet-büro emekçileri, kimi küçük burjuva katmanlar ile birlikte, Türkiye sosyalist hareketinin kendi darboğazından çıkmasının hem bir amacı, hem de bir aracı olacaktır, olmak zorundadır.

İÇ SORUNLARI AŞMAK...

Türkiye sosyalist hareketinin kendi iç sorunsalı, bugün örgütlenme - kadrolaşma - netleşme - birleşme - birlikte olma - ayrışma zincirinin ardarda yaşanmasıdır. Daha önce defalarca belirtildiği gibi, son derece önemli olan bu sorunsalın kaderi, bu sorunsalın **aşılmasını sağlayacak kolektif sıçramalara** bağlıdır. Türkiye sosyalist hareketinde aynı kadroların yeni pozisyonlara ulaşmalarının önemli olduğu muhakkak olsa bile, bu iç deplasmanların yarattığı toplumsal etkinliğin giderek

daha da azaldığı unutulmamalıdır.

Burada, soyut ve birbiri ardına gelen araçlar üzerinde durmayacağız ve şimdiye kadar bir **ihtiyaç** olarak vurguladığımız "yasal sol parti"nin kurulması yolunda bir **irade beyanında** bulunacağız.

BİRLİK TARTIŞMALARINDAN PARTİYE

Türkiye solunda "birlik" kavramı etrafında sayısız girişimde bulunulmuş, bunlar farklı farklı düzlemleri kapsayacak biçimde mesafeler katetmiş, çoğu durumda da çıkmaza girmiştir. Düzlemlerden birisi yasal zemindir, açıkçası yasal parti zemindir. Diğer düzlemlerin önemini hiçbir biçimde küçümsemeden, Türkiye solunun, Türkiye'nin devrimci toplumsal güçlerini, sanayi proletaryasının odak noktası olduğu güçleri merkeze koyan bir canlılık sürecine ve nihayetinde Türkiye sosyalist hareketinin programıyla, örgütlenmesiyle alternatif haline geldiği bir noktaya **şu andaki göstergelerle** yasal sol parti, hatta daha somutu yasal bir işçi partisi olmaksızın ulaşamayacağı ortaya çıkmaktadır.

Bu partinin "leninist anlamda bir öncü sınıf partisi olmayacağı" bilinmelidir ama bu gerçeği kimi açılımların önüne can sıkıcı bir engel haline getirmekten de artık vazgeçilmelidir. Tartışmalar bundan böyle bu eksenden çıkarılmalı ve "yanlış anlaşılır" saplantısından kurtulunmalıdır.

TBKP ve DİĞERLERİ

Yasal düzlemdeki "birlik" girişimleri birkaç kanaldan yürüyor.

TBKP, Kutlu ve Sargın'ın tahliyeleri ile birlikte daha iddialı bir konuma gelme uğraşındadır. Ancak içindeki sınırsız sayıdaki hiziple yansıtmak istediği güçlü-güvenilir tabloyu koruyacağı kuşkuludur. Açık olan ise, TBKP liderliğinde gerçekleşecek veya onu ifade eden bir legal parti, "sosyalist" olmayacaktır.

Kuruçesme toplantılarına katılan kimi unsurların TBKP içindeki hoşnutsuzlarla ve bazı aydınlarla başlattıkları "çağdaş marksist parti" girişimi ise, ilkesizliğinin ve kamuoyuna "birlik denince başka birşey yok, biz varız" mesajını vermedeki elçabukluğun olumsuz sonuçlarını hemen yaşamaya başlamış ve TBKP'nin programını daha geniş ve amorf bir platform ile hayata ge-

çirme endişesine dönüşmüştür. Buradan çıkacak olan parti de "sosyalist" olmayacaktır.

BİR BAŞKA ALTERNATİF VAR

Kuruçesme toplantılarının bütün havasını "çağdaş marksist parti"cilere kapıran ve bu anlamda hâlâ **iç dengelere mahkum olmuş** görüntüsünü veren "devrimci sosyalist blok" ise bir köşe kapma anlamında değil, **inisiyatif ele geçirme** anlamında "parti" hedefini işlemek ve kendisini bugünkü bileşimden çok farklı bir yere getirerek bu hedefi realize etmek zorundadır.

Türkiye solunda SP, TBKP ve/veya çağdaş parti aracılığıyla solun genel anlamda yasal temsil sorununun çözülemeyeceğini **bilen** kesimler vardır. Bu kesimler içerisinde bağımsız sosyalist bir tavır oluşturma kaygısını taşıyan **her çevrenin**, devrimci sosyalist bloğun içeriğini ve hedeflerini zenginleştirici-ilerletici görevleri vardır. Devrimci sosyalist blok bu anlamda kendi mantıki sınırlarına ulaşmaktan çok uzaktadır.

Bu sınıra ulaşılmamış olması, bir takım adımların atılmasını erteleyici olmayacaktır. Devrimci sosyalist blok bir ön girişimdir, buradan daha güçlü ve girişimin çıkış noktasına uygun sıçramalarla yürüyen bir **partileşme** sürecine geçilmelidir ve geçilecektir.

KARARLILIK HAYATA GEÇİRİLMELİ

Biz buradaki irade beyanımızla Türkiye'de sosyalizmin bağımsız bir siyasal odak haline gelmesinde kendi perspektifleriyle çelişen birşey görmeyen herkesi, her kesimi, her örgütlü kolektifi çok somut olarak bir yasal sol parti, bir yasal işçi partisi kurma mücadelesine çağırıyoruz.

Taşıdığı çelişkiler, temsil ettiği kesimlerin sınırlılığına rağmen Devrimci Sosyalist Blok, öyle ya da böyle bir girişimdir, onu ileriye götürecek ve daha kapsayıcı hale getirecek **tek şey** bu partileşme sürecidir.

Partileşebilmeyi yalnızca kendilerine yakıştıranlar varsa, bu ülkede reformizmin dışında olgun tavır gösterilemeyeceğine inananlar varsa, Türkiye sosyalist hareketinde ilkeli inatçıların da varlıklarını gösterme zamanı gelmiştir.

Hep beraber, sosyalizmin bağımsız sesini yükseltecek parti için **İLERİ!**

1 Mayıs 90 önceki yılları aştı

1 Mayıs '90, daha önceki iki 1 Mayıs'ı işçi sınıfının bayramına sahip çıkması anlamında aştı. İstanbul proletaryası başı çekti. Burjuva basını ise en çok üretimi durduran yüzbinlerce işçiyi gözlerden saklamaya çalıştı.

90 1 Mayıs'ında burjuvazinin 1 Mayıs alanından proletarya ve devrimcileri vazgeçirtme operasyonu tutmadı fakat aşırı iyimser ve saplantılı taktiklerde bir başarısızlık yaşandı. Terör sökmedi.

On yıl sonra ilk kez tüm Türkiye 1 Mayıs alanı oldu. Türkiye işçi sınıfı işyerlerini, grev boylarını, meydanları 1 Mayıs alanlarına döndürdüler. İstanbul proletaryası gerek şubeler platformunun gerekse siyasi dergiler platformunun formüle ettiği "1 Mayıs'ta üretimden gelen gücünü kullan, alanlara çık, gücünü 1 Mayıs alanında birleştir" politikasını ha-

yata geçirme doğrultusunda büyük adımlar attı. '90 1 Mayıs'ı ilk defa proletaryanın terörize olduğu değil, özgüven tazelediği, sınıf dayanışmasını ve birliğini duyumsadığı bir gün oldu. '90 1 Mayıs'ı Türk-İş'in bugünü salona hapsedme projesinin boşa çıkarılması, sendika genel merkez yöneticilerinin ipiyle kuyuya inilmemesi açısından ve son güne kadar şubeler düzeyinde ortak inisiyatifli geliştirme yönünden bir ileri adım anlamına geldi. İşçi sınıfının bayramına böylesine kitlesel sahip çıkmasında özellikle son iki yıldır, sınıftan belli bir kopukluk taşısa da devrimcilerin Taksim'i zorlamalarının payını görmek gereklidir. Öte yandan '89 Mayıs'ında yaşanan işçileri bir tarafta, devrimcileri başka yerde izole eden oyuna bu kez, o tuzağa düşme eğilimi taşıyanların varlığına karşın, gelinmiştir. Hem işyerleri ve yerel alanlarda hem de 1 Mayıs alanına çıkan yollarda işçiler ve sosyalistler birlikte ha-

lay çektiler, yürüdüler, direndiler, gözaltına alınıp, tutuklandılar.

'90 1 Mayıs'ı eylem çeşitliliği açısından da bir sıçrama anlamı taşıdı. Birlik, mücadele ve dayanışma günü belli bir dakika ve belli bir mekana sıkıştırılmadı, güne yayıldı. Değişik sürelerle iş bırakılması, üretimin durdurulması ve bunun siyasi motiflerle örgütlenmesi, 1 Mayıs alanının zorlanması kadar 1 Mayıs'ın devrimci özüne uygundur. Gerek kimi sendikal çevrelerin tabanda çalışma yapmayarak, üretimden gelen gücün kullanılarak alanlara taşınmasını örgütlemeyerek sınıfı geri konumlara çekmeleri, gerekse o günün belli bir dakikada "koyulacak bir korsan"a indirgenmesi uç olgular olarak kaldı. İstanbul, İzmir, Ankara, İzmit, Zonguldak, Adana, Mersin, Kütahya, Tekirdağ, Trabzon, Diyarbakır'da, İstanbul'da Rabak'tan Coca Cola'ya, Paşabahçe'den Ambarlar'a, Pancar Motor'dan Tekel'e, İncirli'den Kartal'a el-

ler şaltere uzandı, işçiler devrimciler yolları doldurdu. Bariyerler yarıldı.

Kimsenin kuşkusu olmasın. Bugün yarım saat tezgahı durduran eller yarım yarım gün, bugün yarım gün bahçede halay çekenler önümüzdeki yıl bütün gün çarkları durduracaktır. Bugün çarkları durduranlar yarın alanları dolduracaktır. '90 1 Mayıs'ında alanları dolduranlar '91'de, '92'de, '93'de burju-

vazinin vazgeçirtmeye çalıştığı alanı dolduracaktır.

Sınıf '90 1 Mayıs'ında sosyalistlere sinyal vermiştir. Devrimciler ve sosyalistler bu sinyali, bu mesajı algılayacak olgunluğu göstermelidirler. Bu yıl büyük ölçüde hayata geçirilmeye çalışıldığı üzere, 1 Mayıs'ı kendi varlığını kanıtlayma gününe indirgememeye çalışmalıdırlar. Elbette hem sendikalar hem de siyasi çevrelerin ortak çalışmalarında eleştirilecek binbir pratik vardır. Biz bunların dergi, gazete sayfalarında polemik konusu edilmemesine çalışacağız. Eleştiri ve önerileri kendi aramızda çözeceğiz. Çıkarılacak ders, elbette burjuvazinin de çıkardığı dersler, binlerce. En önemlisi 1 Mayıs'ın öncesi ve sonrası olduğunun unutmamak. 1 Mayıs'a sosyalistler ile işçi sınıfının dinamiklerini kısmen örtüştürme olanağı olarak bakmak, şalteri indirenlerle taş tutan, coplara direnenleri koparmaktır. Burjuvazinin tek kazanımı Taksim alanını işgal etmesidir.

TEK işçileri: " Özelleştirmeye hayır ! "

Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi, dağıtımını ve satışının 1984'te çıkarılan 3096 sayılı yasa ile yerli ve yabancı sermayeye açılmasından sonra İstanbul Anadolu yakasında ve Kayseri'de elektrik dağıtımını ve ticaretinin 30 yılına devredildiği özel şirketlerle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı arasında Aralık 1989'da ilk anlaşma imzalanmıştı. Geçtiğimiz Mart ayının sonunda Türkiye Elektrik Kurumu'nun İstanbul Anadolu yakasındaki tüm tesis ve işletmeleri, daha önceden bu kurumu dolandırmış, haksız kazanç sağlamakla dava edilmiş bulunan Aktaş firmasına ihalesiz olarak devredildi. TEK Genel Müdürlüğü kendisine bağlı müesseseleri zarardaymış gibi göstererek Devlet İhale Yasası ile de çelişen bu devir olayına kılıf arıyor. Bazı TEK yöneticilerinin bile karşı çıktığı devir sözleşmesinin kuruma ait mevcut cihaz ve iş araçlarının hesaplanması gibi önemli devir teslim işlemleri tamamlanmadan imzalanması işin bir diğer yönünü oluşturuyor. Aralık 1989'da imzalanan ilk anlaşmanın personel devrine ilişkin maddesinde TEK'in merkez ve bağlı teşkilatlarında çalışan memur, sözleşmeli personel ve işçilerin dörtte birinin şirkete (Aktaş'a) geçme hakkına sahip olduğu belirtilirken geride kalan dörtte üçünün durumuna ilişkin herhangi bir açıklama yer almıyordu. Yine aynı maddede emekli ikramiyesi, iş sonu ve kıdem tazminatlarından TEK'in sorumlu olduğu belirtiliyordu. SHP Genel Sekreter Yardımcısı Adnan Keskin'in açıklamalarına göre TEK Genel Müdürlüğü'nden İstanbul İl İşletme Müdürlüğü'ne gönderi-

len gizli bir emirle Aktaş Elektrik A.Ş.'ne geçmek istemeyen işçilerin işine son verilmesi, memurların ise Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli'ne tayinlerinin çıkarılması istenmiş. Öte yandan, yöneticileri eski TEK ve İETT müdürlerinden oluşan Aktaş Elektrik A.Ş.'nin işçilerini sigortasız ve iş güvenceleri olmaksızın çalıştırdığı ve asgari ücretin altında ücret verdiği de biliniyor.

Kadıköy TEK'de görüştüğümüz işçilerin tümü özelleştirmeye karşı çıkıyorlar. İşçileri en çok rahatsız eden sorunlardan birisi Tes-İş genel merkezinin bu olaya karşı duyarsız kalması. Vahap Eycan adlı bir işçi Genel Başkan Faruk Barut'un genel kurulunda "özelleştirmeye hayır" dediğini hatırlatarak, "şimdi sözlerine sahip çıksın" diyor. İş güvencelerinin olmadığını, TEK'i daha önceden dolandıran bir şirkete nasıl verdiklerini anlamadığını belirten Vahap Eycan "genel merkez özelleştirme konusunda girişimde bulunsun, biz her türlü eyleme hazırız" diyor ve ekliyor: "Biz toplu sözleşme döneminde sendikanın bütün dediklerini harfiyen yerine getirdik. Şimdi sıra onlarda." Mustafa Karakadıoğlu adlı bir işçi ise "biz TEK işçisi olarak müteahhit firmayı istemiyoruz. Biz TEK'e işçi olarak girdik, Aktaş'a değil, sırtımızı devlete dayadık" diyerek tepkisini dile getiriyor. Bir diğer TEK işçisi Yasin Kuzey, kâr eden bir kuruluşun neden özel bir şirkete devredildiğini soruyor, Özal hükümeti ve yandaşları devlet dairelerini paylaşırken muhalefetin bu konuda bir tavır almamış olmasını kınıyor.

Aktaş Elektrik A.Ş.'nin dışında aynı firmanın Arı İnşaat, Efe İnşaat, Aktepe İnşaat adlı şirketleri de bulunuyor. Aktaş Elektrik A.Ş.'de çalışan ve adını vermek istemeyen bir işçi her ay maaşını başka bir şirketten aldığını, işyerindeki işçilerin çoğunun sigortasız olduğunu, 12 yaşındaki çocukların hiçbir güvenceleri olmaksızın çalıştırıldığını ve müteahhitin Anadolu'dan ucuz işgücü getirerek sürekli işçi değiştirdiğini belirtiyor. Tüm bunlardan haberdar olan TEK işçileri "kendi işyerinde böyle işçi çalıştıran firma tabii ki bize de aynı şeyleri yapacak, işten çıkartacak. Hiçbir güvencemiz yok. Sendikadan ve muhalefet partilerinden destek bekliyoruz" diyorlar. İlk eylemliliklerini 28 Mart'ta toplu viziteye çıkarak gösteren 830 TEK işçisi devir sözleşmesinin imzalanmasından bir gün önce de işi yavaşlatma eylemine başladılar. İşçiler 30 Mart günü, İstanbul Anadolu yakası elektrik işletmesinin Aktaş Elek-

trik A.Ş.'ne devrine ilişkin protokolün imzalanacağı törene istifa dilekçeleri ile birlikte geldiler. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fahrettin Kurt'un da katıldığı imza töreninde işçiler adına sözcü olan Tes-İş İstanbul Şube Sekreteri Kâmil Kartal, bakanın işçilerin endişelerini ve taleplerini anlattı ve imzalanan protokolle işçilerin iş güvenliğinin temin edilmemesi durumunda 830 işçinin istifa edeceğini bildirdi. Bunun üzerine protokole "işveren iş yasasının 24. maddesine göre toplu işten çıkarmada bulunamaz" şeklinde ek bir madde getirildi. Ancak bu madde şirketin tensikatta gitmesini engelleyici bir netliğe sahip değil.

Özelleştirmeyle birlikte TEK işçileri patronlarının keyfi uygulamaları ile daha sık karşılaşacaklardır. Bu da onları daha kararlı bir mücadele sürdürmeye zorlayacaktır.

SACE'DE TRAJİK SON

Kartal'daki SACE Elektrik fabrikasında 9 Ekim 1987 tarihinde başlayan grev, sona erdi, fakat bir toplu sözleşme ile değil, "kapatılma protokolü" ile.

Tam 870 gün süren grev süresince asgari ücret üç defa değişti. Sendikanın talebinin asgari ücretin biraz üstünde olmasına rağmen grevde anlaşma sağlanamadı. 2.5 yıldır toplu sözleşme hayali kuran 70 işçinin direnişi bir trajediyle sona erdi.

Öyle ya işveren zarar ediyordu! Ve zarar ettiğini ancak 2.5 yılı aşkın süre devam eden grevden sonra kavrayabilmişti! Böylelikle toplu sözleşme görüşmeleri, "fabrikayı kapatma görüşmelerine" dönüştü. Kapatılma pazarlığında Otomobil-İş Sendikası 70 işçisi için toptan 200 milyon lira isterken, işveren 150 milyon öneriyordu. Sonuçta 175 milyona anlaşıldı.

Paranın tamamının dağıtımını sonunda grevci işçilerden kıdemsiz olanların eline 700 bin, 9 yıla en çok kıdemli olanlara da 7 milyon 370 bin lira geçecek. Ve böylelikle Türkiye'nin en uzun grevi, toplu sözleşme yapılmadan buruk bir acıyla sona ermiş oldu.

Tarım işkolundaki sözleşme kimin eseri ?

Toplu sözleşme, greve çıkmanın nedenlerinden biri olarak gösterilen ücret artışı ile bağtlandı.

7 milyon 744 bin 461 hektarlık bir alan üzerinde tarımsal üretim yapan TİGEM, mevsimin bahar olması dolayısıyla yeni doğacak hayvanların, toplanacak bitkilerin bakımlarının aksama-

sını göze alamadığı için grevin uzaması yönünde bir irade gösteremedi. Bunun yanısıra zaten ortalama 140 bin lira aylıkla geçinmeye çalışan, fakat doğal ki asgari yaşam koşullarını bile temin edemeyen TİGEM işçileri de uzun bir grevi kaldıracılmaktan uzaktılar.

Ve böylece 19 Mart'ta başlayan 10.600 işçiyi kapsayan TİGEM grevi ve 20 Ocak'ta başlayan, 400 işçiyi kapsayan Atatürk Orman Çiftliği grevi, 18 Nisan 1990'da bağtlanan toplu sözleşme ile sona erdi.

Tarım-İş Sendikası başkanı Sabri Özdeş ve TÜHİS (Türk Ağır Sanayi ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası) Genel Sekreteri Rahmi Cıbroğlu'nun taraf olduğu, Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz ve Devlet Bakanı Cemil Çiçek'in de katıldığı toplu sözleşme pazarlıkları, 1. yıl ilk altı ay için %80+10 bin, ikinci altı ay için %40+70 bin; ikinci yıl ilk altı ay için %33.8, ikinci altı ay için %22'lik bir anlaşmayla sonuçlandı. Mevsimlik işçilere ilk altı ay için %80+40 bin'lik bir artış sağlanırken, diğer ücret artışları kadrolu işçilerle aynı oldu.

Bu ücret artışlarının yetersizliği konu-

unda bir yorum yapmaktansa, yapacağımız bir alıntıdan sonra yorumu okuyuculara bırakmak istiyoruz. Tarım-İş Sendikası Genel Başkanı Sabri Özdeş Olağanüstü Başkanlar Kurulu toplantısında grev öncesi yaptığı bir konuşmada şöyle diyordu: "Yüzde 80 artı 10 bin lira, Atatürk Orman Çiftliği'nde de, TİGEM'de de uyumsuzluğu çözmek için yeterli değildir. Zam miktarı ile işimizin ortalama ücreti, 1989 yılı kamuda verilen aynı zam oranı ile ortalama ücretler seviyesinin gerisinde kalacaktır. Bunu kabul etmek mümkün değildir. Bu şartlarla bir sözleşme imzalamak da mümkün değildir. Adına "kahramanlık" da denilse ben şahsen bu sözleşmeye imza atmam istemiyorum.,,

Evet, sonuçta sözleşme işverenin verdiği ücret artışı ile imzalandı. Ve böylelikle S.Özdeş de "mümkün olmayana, mümkün kılmış oldu".

Grev öncesi 48-72 saat arası çalışan tarım işçilerinin, çalışma sürelerinin 48 saat olarak belirlenmesinin de sağlandığı toplu sözleşmeye gelene kadar, TÜHİS, yetkili sendikaya değil de, işçilerle anlaşma yoluna gitme teşebbüslerinde bulunarak, grev kırıcılığı yapmaya soyundu. İşçilerin belli bir bölümünün çalışmaya başladığı yolunda söylentilerin de çıktığı bir ortam yarattı. Tarım işkolunda grev kapsamı dışında kalacak işçilerin sayısının 1982 Anayasası ile artırıldığını biliyoruz, buna rağmen işveren, grev süresince doğan kuzularda bakımsızlık nedeniyle 'toplular ölüm' başladığı gerekçesiyle, grev dışı işçi sayısının artırılmasını istedi. İşverenin bu doğrultudaki talebi mahkeme tarafından kabul edilirken, Tarım-İş'in itirazlarına maruz kaldı. Böylelikle grev kapsamı dışındaki işçilerin sayısını artırarak grevi kendisi için daha uzun süre katlanılabilir bir hale getirmek isteyen işveren bu girişiminde pek de başarılı olmadı.

Tarım işkolunun dağınık yapısı, işçiler arası koordinasyonun yetersizliği, varolan gelirlerinin asgari yaşam koşulları-

nı sağlamalarına bile yetmemesi, tarım işçilerinin toplu sözleşme pazarlıklarındaki olumsuz koşullarından sadece birkaçıydı. Varolan ve beklenen enflasyon oranları gözönüne alındığında tarım işkolunda sağlanan ücret artışı daha şimdiden erimeye başlamış durumda ve ücretler ortalama seviyesinin gerisinde kalmaya mahkum. Tıpkı Tarım-İş Sendikası Genel Başkanı S.Özdeş'in greve çıkmadan önce söylediği gibi...

AKSA-AKKİM İŞÇİLERİNİN DİRENiŞİ SONA ERDİ

AKSA-AKKİM İşçilerinin uzun ve azimli mücadelesi meyvesini verdi. İşçilerin birliğinin her an bozulacağı beklentisinde olan işveren ve Petrol-İş yöneticileri, işçilerin taleplerine boyun eğmek zorunda kaldılar.

Aylardır açlık greviyle mücadelelerini sürdüren AKSA-AKKİM işçilerinin yetkili sendikası artık, Laspetkim-İş'tir. Bunun önemi ise sendikanın adında değil, sadece ve sadece işçilerin öz iradelerini yansıtmaktadır.

Ama AKSA-AKKİM işçilerinin önünde yeni görevler var... Sendika şube örgütlenmesinde ve işyeri temsilciliklerinin seçiminde, işçilerin bu güzel birlikteliklerine gölge düşürmek isteyenler olabilir.

Daha önceki sendika işyeri temsilcilikleri seçimlerinde olduğu gibi Karamürsel'li-Yalova'lı veya Laz-Muhacir vb. gibi yapay karşıtlıklar üretilerek kamplaşmalar yaratılmak istenebilir.

Bizler, AKSA-AKKİM'li işçilerin, bu oyunlara gelmeyeceklerine inanıyoruz. Ve diliyoruz ki, sayesinde çok şey kazandıkları dayanışmalarını hiçbir zaman yitirmesinler...

Denizli Cam'da Çimse-İş Merkezi'nin darbesi

1982 Anayasası ile hak, dayanışma ve genel grevleri engelleme girişimleri, egemen güçlerle birlikte adım atan uzlaşmacı, gerici sendika anlayışlarına güç vermiştir. Bu girişimlerin palazlandırıldığı şu günlerde bir yenisi de Çimse-İş'in örgütlü olduğu Denizli Cam'da sığağı sığağına yaşanmaktadır. Denizli Cam küçük bir işçi şirketi olduğu 1983-84 döneminde iflas etmesi üzerine Devlet Sınai Kalkınma Bankası olaya el atmıştı. Bu dönemde Şirintaş Denizli Cam tüzüğünde 1990'a kadar kâr amacı güdülmemesine ilişkin bir madde yer alıyorsa da ilk temsilcilik seçimlerinde işverenin önerdiği isimlerin işbaşına gelmesiyle işçiler yok pahasına çalıştırılmaya başlandı. İşçilerin asgari ücretlerinin onbin olduğu 1986 yılında imzalanan toplu sözleşme ile ücretlere %35 zam yapılarak taban 54 bine, tavan 74 bine çıktı. Ancak emek yoğunluğu artırılarak işçiler çok zor ve ilkel şartlarda çalışmaya mahkum edildi. 1986'da işletmede bir tane çalışma havuzu varken, 1989'a kadar iki yeni çalışma havuzu eklendi. Bu süre içerisinde 1988 temsilcilik seçimlerini kazanmayı hedefleyen duyarlı, ilerici işçiler bu yönde çalışmalarına başladılar. Seçim sonrası dört temsilcilikten üçünü ve baş temsilciliği kazandılar. Ancak bu seçim sonuçları cam patronlarını ve merkez Çimse-İş'i oldukça rahatsız etti. O dönemde cam işçisinin en önemli sorunlarından birisi de Denizli'de sendika şubelerinin olmayışı ve İzmir'e bağlı olarak çalışmalarıydı. Bu nedenle 610 işçinin sendikalı olduğu işletmede Kristal-İş örgütlenmesine girildi. İşletmede çalışan toplam 770 işçiden 350-400 kadarı örgütlenerek Kristal-İş'e başvurular. Ancak Kristal-İş'ten olumlu bir cevap alamadılar ve böylece toplu sözleşme döneminde yine merkez Çimse-İş ve cam patronları ile karşı karşıya kaldılar. Bu arada işveren iki işçiyi işten atarak bu örgütlenmeyi geri püskürttü. İşte toplu sözleşme görüşmeleri böyle bir ortamda başladı. Yine de o döneme kadar hiç grev yaşamamış olan cam işçileri 12 Eylül 1988'de greve çıkarak mücadelede kararlı olduklarını gösterdiler. Sıkı bir dayanışma içinde 28 gün süren grev çeşitli dernek ve sendikalar tarafından ziyaret edildi, bağışlar toplandı. Sonunda işveren birbuçuk yıllık sözleşmeyi ve ilk altı ay için 120 bin taban ve 140 bin ücreti vermeyi kabul et-

ti. Ancak tüm bu dayanışmalardan ürken cam patronları ve merkez Çimse-İş bir seri operasyon hazırlığı içerisine girdi. Bu sırada işçiler de imza toplayarak merkez Çimse-İş'e şube açmayı dayattılar. Şube açmayı kabulleyen merkez bu şubenin yönetimini atama yoluyla oluşturmaya kalkıştı. Daha önce Kristal-İş örgütlenme komitesinde çalışan ancak oradan kovularak Çimse-İş içinde hayat bulan Tuncer Aydın isimli şahıs Ankara'dan getirilip Denizli Cam'da işçi olarak çalışmaya başladı. Bazı araştırmalar sonucu bu şahsın ne için işe alındığını öğrenen Denizli Cam İşçileri şubenin oluşmasında merkezin atamalarını kabul etmeyeceklerini ve seçim yapılmasını istediklerini 650 imza ile merkeze ve basına bildirdiler. Bu arada ilerçilik adına yola çıkan TBKP'lileri de kullanan T.Aydın geçici kurul çalışmalarına başladı. Diğer üç temsilci ve ilerici, demokrat kişilerse tüm seçim girişimlerini bu yapının dışında tutarak sağlıklı bir muhalefeti kendi yanlarına çektiler ve bu kurulda başkanlık ve çoğunluğun kendilerine verilmediği sürece bu kurulda yer almayacaklarını bildirdiler. Sonuçta kurul, iki TBKP'liyi de içine alarak merkez Çimse-İş'in isteği doğrultusunda oluşumunu tamamladı. Bu olayın ertesinde işveren baştemsilci ve 16 işçinin işine son verdi. Böylece kurulun içerisinde ilerçilik adına yola çıkan insanlar yaptıkları işbirliği sonucunda gerçekte gerici bir konuma düştüklerini gördüler. Henüz geçici kurul hüviyetine sahip Tuncer Aydın ve ekibine şube açıldı. Ancak bu şahsın şube başkanı olduktan sonra patron-dan daha patron konumu hemen su yüzüne çıktı ve işçilerin tepkilerini, nefretini kazanmaya başladı. Şube temsilcilerinin tarihini kasıtlı olarak toplu sözleşme dönemine denk getiren Çimse-İş merkezi altı aylık geçici kurulun ömrünün tükenmesine rağmen seçimleri erteledi ve kendi ekibini alelacele toplu sözleşme görüşmelerine sokmak istedi. Cam işçilerinin ilerici, demokrat unsurlarının dayatması sonucu toplu sözleşme komiteleri oluşturuldu ve işçiler bu komitelerde yer aldılar. Tabandaki işçilerin toplu sözleşme görüşmelerine umulandan daha fazla sahip çıkmalarından rahatsız olan sendika işi oldubittiye getirmek istiyordu. Sonuçta hazırlanan taslakta yer alan rakamlar Çimse-İş'i ve cam

patronlarını zor durumda bıraktı. Ankara merkeze giden taslak çalışmaları bir miktar budandı, ancak merkez daha fazlasını yapmaya cesaret edemedi. Çünkü daha önce Çimse-İş'in uzlaşmacı ve gerici yönetimine basında imza kampanyası ile tepkilerini dile getirmiş olan cam işçilerini yok sayamazdı. İşçilerin ilk altı ay için saat ücretlerine %150+1000TL artış istemelerine rağmen işverenin %30'luk bir artış önermesi işçilerde tepki yarattı. 1988'deki grev öncesi cam patronlarının söylevlerini dinleyen cam işçileri son gün yine konuşma yapmak isteyen cam patronlarının sözcüsü genel müdürü, tüm bekçi, şef ve vardiya amirlerinin engellemelerine karşı dinlemeyeceklerini beyan edip salonu terkederek kararlılıklarını sergilediler.

Bir yandan toplu sözleşmeyi, öte yandan şube seçimlerini zorlayan cam işçileri grevin ilk gününden itibaren bir de şubenin sağlıksız ve işveren yanlısı kararlarıyla karşı karşıya kaldılar. Önceden, tabanın önerisi üzerine 28 Mart sabahı 23.00-07.00 vardiyasının çıkışı ve 07.00-15.00 vardiyasının giriş saati olan 07.00'de grev pankartını asarak yığınsal bir şekilde greve çıkılması şube tarafından da kabul edilmiş olmasına rağmen şube yönetimi pankartı saat 06.00'da astı ve 07.00-15.00 ve 15.00-23.00 vardiyasında çalışan işçileri gönderdi. Merkez Çimse-İş eğitim sekreterinin patronlara yalvaran konuşmasının ardından orada bulunan cam işçisiyle beraber Denizli çarşıya yüründü. Kortej jandarma ve polis tarafından çarşıya gelmeden durduruldu ve üçer, beşer dakikalık aralarla çarşıya giriş izni verildi. Böylece işçiler yöreye istek ve taleplerini duyurmadan dağıldılar. Bunlarla yetinmeyen şube, grevin 5. günü eğitim enstitüsünden ziyarete gelen öğrencileri jandarmaya bildirerek bu öğrencilerin sorgulanmasına ve grev ziyaretlerinin yasaklanmasına yolaçtı. Ayrıca sendika binasına Sosyalist Partinin bıraktığı İşçilerin Sesi, İşçi Gündemi dergileri yırtılıp atıldı ve 10 kişinin ifadesinin alınmasına zemin hazırlandı. 1988 grevinde daha sıkı dayanışma yaşamış olan cam işçisi, bu olayları yaratan şube ve Tuncer Aydın'ın önünde duran şube seçimlerinde tokat atmaya hazır beklemektedir.

**Denizli Cam'dan
Bir Grup Devrimci İşçi**

ÖZELLEŞTİRME KOMEDİSİ

Rezaletlerin sonu gelmeyecek !**Kenan ÇÖZER**

Türkiye'deki özelleştirme uygulamalarının ilk örnekleri olan "yarım kalmış tesislerin" özel şirketlere satılması uygulaması tam bir komediye dönüşmüş durumda. Sözkonusu yarım kalmış tesisleri 5 ile 10 yıl arasında değişen vadelerde ödeme yapmak üzere satın alan özel şirketler Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi'ne (TKKOİ) olan borçlarını zamanında ödemedi. TKKOİ'nin satış sözleşmesine koşul olarak koyduğu sürelerde tesisler tamamlanamadı. İdare'nin kelimenin tam anlamıyla "bol keseden" kredi kullandırmasına rağmen Yüksek Denetleme Kurulu, bu tesislerin bir çoğunun tamamlanarak işletmeye alınmasının mümkün olmadığını bildirdi.

Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi'nin 1988 yılı faaliyetleriyle ilgili Yüksek Denetleme Kurulu Raporu'nda, İdare'nin 1985 yılında yaptığı "yarım kalmış tesislerin özelleştirilmesi" ile ilgili faaliyetlerine de yer verildi.

3 MİLYARA SAT, 15 MİLYAR DESTEKLE

Yarım kalmış tesislerin özelleştirilmesiyle ilgili en ilgi çekici olay, Iğdır Pamuklu Dokuma Sanayii'nin başına gelenler oldu. Tesis 1985 yılında ilk üç yılı ödemesiz 9 yıl vadeyle Aras Tekstil Anonim Şirketi'ne satıldı. Kamu kaynaklarıyla tamamlanması "yanlış" bulunduğu için satılan tesisi satın alan Aras Tekstil, bir süre sonra TKKOİ'ye başvurarak kredi istedi. Bankaların garanti vermemesine rağmen, İdare Kamu Ortaklığı Fonu'ndan şirkete geri dönüş garantisi olmayan işletme kredisi açtı. Ardından yine dönüş garantisi aranmadan aynı şirkete 4 milyar lira yatırım kredisi kullandırıldı. Şirketin Etibank'a olan 4 milyar liralık borcu da TKKOİ tarafından ödendi ve bu parayla İdare daha önce 3 milyar liraya sattığı tesisin yüzde 44'üne ortak. (Herhalde özel sektörün eline geçmez kendiliğinden bir değer kazanıyor sanayi kuruluşları. Acaba bunu açıklayan bir matematiksel model oluşturmak mümkün olmaz mı? Ben böy-

lesi bir çalışma ile Nobel almanın işten bile olmadığı düşüncesindeyim.) Kaldığımız yerden devam edelim; Aras Tekstil, 9 milyar lira olan şirket sermayesinin kendi payına düşen 5 milyar lirasını da ödemeye yanaşmadı. Bu nazlı şirkete devlet 4 yıl içerisinde toplam 15 milyar liralık kamu kaynağı kullandı. Satış sözleşmesine göre 22 Nisan 1986 tarihinde Aras Tekstil'in tesisleri tamamlayıp işletmeye açması gerekirken, aradan geçen 4 yıllık süreye rağmen tesisin tamamlanıp üretime açılmadığı belirlendi.

TKKOİ ADINA BELGE DÜZENLEYEN ŞİRKET

Tortum Yünlü Sanayii tesislerini 10 yıl vadeli olarak 3 milyar liraya satın alan Oskar İnşaat Şirketi'ne de satılan sonra 5,6 milyar liralık geri dönüş garantisi bulunmayan yatırım kredisi kullandırıldı. Şirket, yarım kalmış tesisi zamanında tamamlamadığı gibi Yüksek Denetleme Kurulu uzmanlarının belirlemesine göre, geçtiğimiz yıl yatırım çalışmalarını tümüyle durdurdu. (Bunları Friedman duysaydı mutlaka yüreğine inerti garibimin.) Elbette Oskar İnşaat Şirketi yetkilileri, diğer nazlı ve çok özel sektör şirketleri gibi ne tesisin bedelini, ne de aldıkları yatırım kredilerinin geri ödemelerini yaptı. Ayrıca, şirket yetkililerinin Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi adına sahte belge düzenledikleri, İdare'nin evraklarında tahrifat yaptıkları da belirlendi. (Bu yazıyı İngilizceye çevirip Friedman'a postalamayı ciddi ciddi düşünmeye başlayacağım.)

TKKOİ ISRARLI DEĞİL

Yüksek Denetleme Kurulu Raporu'nda 1985 yılında satışı yapılan yarım kalmış tesisleri satın alanlarla, Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi arasında yapılan sözleşmelere, "tesislerin belli sürelerde işletmeye alınması, aksi takdirde tesisin yapılan ilave yatırımlarla birlikte geri alınacağı" esasının konduğu hatırlatılıyor ve hiçbir tesis zamanında işletmeye alınmadığı hal-

de, İdare'nin tesisleri geri alma yoluna gitmediği belirtiliyor. Raporda, "tesislerin hemen hepsinde, sözleşme ile taahhüt edilen sürelerde yatırımların bitirmediği tesbit edilmiştir. Bu tesislerin bazılarının ise tamamlanıp işletmeye alınması mevcut durumdan anlaşıldığı üzere mümkün görülmemektedir. Ayrıca İdare'nin de bu tesislerin işletmeye açılabilmesi için ısrarlı bir gayretinin olmadığı anlaşılmıştır" deniliyor.

MALATYA NEREDE, BİLENİNİZ VAR MI?

Malatya'da yarım kalmış bir çimento fabrikasını iplik fabrikası olarak tamamlaması için Kamu Ortaklığı Fonu'ndan kredi kullandırılan Yerteks Tekstil Sanayii'ne ise, Malatya 2'inci derecede kalkınmada öncelikli yörede bulunduğu halde 1'inci derecede kalkınmada öncelikli yörelere uygulanan şartlarda kredi kullandırıldı. Yapılan bu "yanlışlık" Fon'dan şirkete açılan 10 milyar liranın üzerindeki yatırım kredisinin yüzde 25'inin şirkete hibe edilmesini ve 5 milyar liraya yakın Kaynak Kullanımı Destekleme primi ödenmesini sağladı. Bu kredilerin geri dönüş garantisi bulunmadığını ve şirketin borçlarını geri ödemediğini bilmem söylememe gerek var mı?

Burada yapılacak ruhsuz bir yorum, TKKOİ yarım kalmış tesis satışları ile ilgili politika ve uygulamalarını gözden geçirmelidir, yeniden tesbit etmelidir ve bu tesislerin geleceğini belirlemelidir şeklinde olabilir. Ancak ülkemizde bu bile yapılmadı. Burjuva basını bu olaydan söz etmedi. Burjuva muhalefet partileri de öyle. Yaşanan tam anlamıyla bir rezalettir. Sadece bu rezaleti yaratanlar açısından değil elbette, buna göz yumanlar, ses çıkarmayanlar için de geçerlidir.

Marksistler piyasanın kör güçlerinden sözettiklerinde dünya çapında karşı saldırıya geçmiş olan liberallerin bilmiş bilmiş güldüğünü görüyoruz. Oysaki piyasanın kör güçleri üzerine söylenenler geçerliliğini yitirmemiştir.

Bir grevin anatomisi: Çimento Grevi

Tevfik DEMİRCİOĞLU

Çimento grevini değerlendirmeden önce, bu işkolunun ekonominin bütünü içinde sahip olduğu yere bir göz atmak yararlı olacaktır kanısındayız.

Çimento sektörü, diğer sektörler ile olan bağlantıları oldukça güçlü bir sektör: 1985 yılı verilerine göre, çimento sanayiinin diğer sektörlerden aldığı girdiler toplam ürünün %61'ini oluştururken, aynı ürünün %92'si diğer sektörlere girdi olarak veriliyor. Böylece bu sektör ülke ekonomisinde kilit bir sektör olma özelliğine sahip görünüyor. Çimento sanayiindeki üretim sürecinin kesintiye uğraması, başta inşaat sektörü olmak üzere, bir dizi sektördeki üretim süreçlerinin aksamasıyla birlikte, inşaat sektörünü besleyen yüzlerce yan sanayinin de durması tehlikesini içeriyor.

Ancak çimento sanayinin ekonominin bütünü üzerindeki etkisi bununla sınırlı değil. Ürünün, yani çimentonun fiziksel özellikleri itibarıyla uzun süre stoklanabilmesi mümkün değil. 15 günden sonra çimentonun "taşlaşma" tehlikesi ortaya çıkıyor. Özetle çimento, üretildikten kısa bir süre sonra tüketilmek zorunda. Bu ise, hem stoklanmak üzere üretilebilecek çimento miktarına bir üst sınır çekiyor, hem de üretim sürecindeki kesintinin diğer üretim süreçlerini kısa zamanda etkilemesini getiriyor.

İşkolunun iktisadi özelliklerinin bu özetini, bir üçüncüsünü ekleyerek noktalayalım: çimento ithalatının gerçekleştirilmesini zorlaştıran niceliksel ve niteliksel kısıtlar bulunuyor.

Bu söylenenler, Çimse-İş sendikasının 22'si özel sektöre, 22'si kamu sektörüne ait toplam 43 fabrikada yetkili sendika olması ve greve her iki sektörde de aynı tarihte çıkılması ile birlikte düşünüldüğünde, tüm bir işkolunda girişilecek bir grevin başarıya ulaşabilmesinin nesnel olanakları olarak değerlendirilebilir. Nitekim, işkolunun bu özellikleri, grev süresince başarı şansını arttırıcı yönde işledi. Şimdi bunu somutlamaya çalışalım.

Türkiye ekonomisinin günlük çimento ihtiyacının 75 bin ton olduğu biliniyor.

Grevin başladığı 26 Mart'ta fabrikalarda 150 bin tonluk bir stok mevcuttu. Aynı tarihlerde inşaat sektörünün elinde 1 hafta-10 günlük bir stok bulunuyordu. Hükümetin, çimento ithalinde alınan ton başına 8 dolarlık fonu kaldırmasına karşın, grev süresince ülkeye çok az miktarda çimento ithal edilebildi. Çitosan'ın 20 Mart'ta ilan ettiği 2 milyon tonluk çimento ithalatı ihalesine ancak 500 bin tonluk bir teklif geldi. Batıçim yöneticisi Şinasi Ertan, bu durumu, "ithal edecek çimento bulamadık" şeklinde ifade etti.

Grevin ikinci haftasını doldurmasıyla birlikte çimento kapitalistleri ithalatın talebi karşılamayacağından yakınmaya; grevin bir an önce sona ermesi gerektiğini dile getirmeye başladılar. "Doğu"daki beş fabrikanın 26 Mart'ta greve çıkması valiliklerce daha önce zaten engellenmişti; bu kez hükümet tüm işkolundaki grevi 13 Nisan'dan itibaren erteledi.

Çimse-İş ile çimento kapitalistleri 17 Nisan'da toplu sözleşmeyi imzaladılar. Böylece, özel sektördeki toplu sözleşme, kapitalistlerin grev öncesindeki teklifleri doğrultusunda bağlanmış oldu. Buna göre, bir işçinin aylık ortalama ücreti 240 bin liradan 885 bin liraya yükseldi. Burada özel sektördeki ücret ve karların ayrıntılı bir dökümünü yapmamız gerekmiyor. Ancak 22 özel şirketten 18'inin "500 Büyük Sanayi Kuruluşu" sıralamasında yer aldığı; bu 500 şirketin satış karlılık oranının %10 olmasına karşın, 18 çimento şirketi için bu oranın %30'u bulunduğunu; 13 çimento şirketinin 1989 yılı toplam karının 150-200 milyar lira olduğunu, belirtmekle yetinelim.

Kamu sektöründeki toplu sözleşme görüşmeleri ise halen özel arabuluculuğu üstlenen Ankara Barosu İkinci Başkanı aracılığıyla sürdürülmekte. Bu sektörde çalışan işçilerin kazanımlarının özel sektörde çalışanların elde edebileceklerinden de düşük olması bekleniyor.

* * *

Önemli ve başarı şansı oldukça yüksek

bir grev tam bir başarısızlıkla sona erdi. Şimdi, bu başarısızlığın nedenlerini bulmaya çalışalım.

En başta vurgulanması gereken husus, devletin greve, önce dolaylı, sonra da dolaysız müdahalesinin hiç de beklenmedik bir olay olmadığıdır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, toplam 43 fabrikada girişilen, sonra 38 fabrikada sürdürülen böyle bir grevin ülke ekonomisini kısa zamanda altüst edebileceği ve böylelikle kapitalistleri köşeye sıkıştırarak devletin müdahalesini davet edeceği apaçıktı. Devletin müdahalesi, işçilerin, grevin başında veri olarak almaları gereken ve mücadelelerini bunun kaçınılmazlığı üzerinde inşa etmeleri gereken bir olguydu. Öyleyse devletin grevi ertelemesi durumunda grevden vazgeçmek ile daha baştan bu greve çıkmamak bir ve aynı tavır olarak karşımıza çıkıyor. İkinci önemli husus, Çimse-İş sendikası yönetiminin uzlaşmacı tutumuna ilişkin.

Sendikanın bu uzlaşmacı karakteri de, işçilerin, ta grevin başından itibaren veri olarak almaları gereken bir olguydu.

İşçilerin, devletin kapitalistler lehine yaptığı müdahaleye ve Çimse-İş'in uzlaşmacı tutumuna karşı almaları gereken biricik önlem, grevi bir direnişe dönüştürerek, sendikanın "görüşmeler anlaşmayla sonuçlanıncaya dek üretim yapılmaması" yönünde aldığı göstermelik kararından dönmesini önlemek; toplu sözleşme görüşmelerine aşağıdan bir baskıda bulunmaktı. Oysa işçiler, eylemliliklerine son vererek, sendika yönetiminin kapitalistlerin kucağına oturmasına bilinçsizce göz yumdular.

Devletin sınıfsal niteliği ile Çimse-İş yönetiminin uzlaşmacı karakteri bu grev sırasında bir kez daha açığa çıkmakla birlikte, bunların, artık, çimento işçileri için tekrar tekrar sınılanması gereken olgular olmaktan çıkacağına ve işçilere mücadelelerinde kılavuzluk edecek tartışılmaz gerçekler arasında yerlerini alacağına inanmak istiyoruz.

Kim kiminle alay ediyor ?

Aydın GİRİTLİ

BTDK toplantıları için "Birlik Düzlemleri ve Parti" konusunda üç imzalı bir tebliğ verildi. BTDK üyesi üç kadının bu deklarasyonları daha önce aynı kurulun erkek üyeleri arasında imzaya açılmıştı. Destekçi sayısı 17 oldu. BTDK'nun resmi olmasa da fiili üyesi olarak çalıştığım için metin benim de önüme konulmuştu.* Bu durum beni kalemi elime almaya zorladı. Olup biteni önemsemediğim için değil, işin içinde "tahrik" unsuru olduğu için...

İşte tahrik: "... toplumun diğer bütün alanlarında olduğu gibi, bizzat içinde yaşadığımız birlik sürecinde de erkek egemenliğinin bir olgu olarak varlığının kabulü..."

"... erkek egemenliğinin sol içinde ve bizim aramızdaki varlığının teslim edilmesi..."

"... bu egemenliğin... birlik sürecine de 'sızmış' olabileceğini teslim etmek yetmez. Bu süreç içinde kurulan ilişkilerde yeniden ve yeniden üretildiğinin bir olgu olarak kabul edilip üzerine gidilmesi gerekir."

"Bizi pasif kalmaya iten etkenler arasında, bizim söz sahibi olmakta çektiğimiz güçlükler kadar, erkeklerin yer ve zaman işgal etmekteki becerilerinin de önem taşıdığı kanısındayız."

Her zaman, her koşulda, tanımları gereği "doğru" olan, "yanlışlanamaz" düşünme tarzları, sistemler vardır; bunları savunanlar da yine her durumda "haklı"dırlar. Türkiye'li sosyalist-feministler de böyle. BTDK içinde az sayıda kadın mı var? İşte "erkek egemenliği". Peki sayıyı artıralım; çok sayıda kadın olsun. (Bunu eğer erkekler önerirse, yine "erkek egemenliği", çünkü bu tür bir "kayıрма" erkeklerden geldiğinde egemenlik göstergesi oluyor.)

Çalışmalarda kadınlar daha edilgen mi kalıyor? Nedeni "erkek egemenliği".

Kadınlar az mı yazıyor, az mı söz alıyor? Yine "erkek egemenliği". Peki çok katkıda bulunsalar ne olacak? Belki de o zaman

* Yeri gelmişken ve meraklısı için ekleyeyim; üç kadın arkadaşta, desteğin "erkek"lerden istendiği oysa benim sözkonusu kurulda anatomik değil siyasi kimliğimle yer aldığım ve dolayısıyla talebin muhatabı olmadığım cevabını vermiştim. Buna gerçekten inanıyorum. Birlik sürecinde kadın kimlikleriyle yer almak isteyen arkadaşların da, aslında tüm çalışmalar boyunca entellektüel ve siyasi bir performans gösterdiklerini biliyorum. Cinsiyet temeline dönmeyi bu anlamda bir geri-leme olarak görüyorum.

bu yazılıp çizilenleri okuyanların, söylenenleri dinleyenlerin çoğunluğu erkek diye çınar kopartılacak!

Birileri başkalarıyla alay ediyor.

Sosyalizm eğer yalnızca işçilerin, emekçilerin değil, insanlığın kurtuluşunun adı ise, bu kurtuluş sürecinde işçi sınıfının özneliği daha sonradan Marksizm tarafından eklenmişse, işin aslı bütünsel bir kurtuluş ütopyası ise, ve Marksizm bu özün reddi değil, maddi temellerine kavuşturulması ise, sosyalist kurtuluş kadının kurtuluşunu da kapsamak durumundadır. Şöyle ya da böyle; sınıfsız toplum kadınların da ezilmişliklerinin son bulacağı bir evredir.

Gelelim bugünkü sosyalistlere, sosyalist mücadelenin insanlarına.

Sosyalist birey belirli bir toplumsal-tarihsel çerçeve içinde mümkün olan "kurtuluş"un taşıyıcısı, simgesi olmak durumundadır. Sosyalist bir işçinin tanımlayıcı özelliği, artı-değer sömürüsüne tabi olması değildir. Sosyalist bir aydın kafa-kol emeği ayırımının nimetlerinden yararlanması ile tanımlanamaz. Sosyalist, ister ezen ister ezilen ulustan olsun, kendisini öncelikle ulusal kimliğiyle değil, insanlığın kurtuluş ütopyasına bağlılığıyla tanımlar.

Birileri başkalarıyla alay etti. Sosyalistler işçi-aydın, Türk-Kürt, kadın-erkek olmalarıyla ayrıştırıldılar. Sosyalist kimliğin olduğu yerde buharlaşıp kaybolması gereken her tür ayrımcılık, şovenizm, cinsiyetçilik... başına bir "sosyalist" sıfatı geçirilerek yaşatıldı. Terslik buradadır.

Sosyalist mücadelenin insanı kültürlü, pürütan, temiz ve ütölist olmalıdır. Bugüne dek birçok yerde üç kağıtçı, dar politikacı, cahil ve pragmatik tipler türemiş olması geride kalanlara yönelik koca bir alaydır.

Bu çarpıklık düzeltilir! Çünkü sosyalist hareketin pürütan ve ütölistleri de vardır. Ve sosyalist olmaya da, kalmaya da bunlar çok daha yatkındır. Ama ilişkilerin döngüsel olmadıkları bilinmelidir. Çarpıklık daha da çarpıtılarak düzelmez. Erkek egemenliğine karşı, tüm sosyalistleri ataerkil olduklarına ikna ederek mücadele edilir mi?! Ataerkil olmadıklarını gönül rahatlığıyla iddia edebilecek sosyalist erkeklerle burun sürtürmekle mi erkek egemenliği aşındırılacak?!

Yoksa sosyalizmin kadınların da kurtuluşu olduğunu daha güçlü haykırmak, bunu an-

latmak mı gerekiyor...

Sosyalist-feminist kadınlar sosyalist erkeklerle, yalnızca onlarla değil, sosyalizm ütopyamızla alay ediyorlar. Üstelik bunu hakedebilecek en son kurul nezdinde, BTDK'da yapıyorlar. En son kurul olduğu deklarasyondaki gerekçelerden de belli değil mi : "...erkeklerin yer ve zaman işgal etmekteki becerileri..." Bu, en hafif deyimle saygısızlıktır. Bu suçlamayı BTDK'nda yer ve zaman işgal eden sosyalistlerin desteklemesi değil, hiçbirşeyden olmasa da kendi kişiliklerini kurtarmak için reddetmeleri gerekirdi.

17 erkek bu suçlamayı "destekliyor". Birileri başkalarıyla alay ediyor.

"Destek" acaba ne anlamda? Kendilerinin eleştiriden münezzeh olduklarını mı gösteriyor bu; dolayısıyla yer-zaman işgalcileri imza atmayanlar mı oluyor? Eğer böyleyse bu alayı kendi adıma reddetmek durumundayım.

Yoksa bu bir özeleştir mi? Eğer öyleyse, ben "destekçi" arkadaşların, kendileri imza değil yeminler verseler bile bu suçu işlemiş olduklarına tanık olmadığımı söyleyemiyim. Kendilerine haksızlık ediyorlar. Hiç gereği yok.

Birileri başkalarıyla alay ediyor. Kadınlar sosyalist hareket içerisinde cinsiyetleri temeline bir hizip olmak istiyorlar. Sosyalist hareketi likide etmek, olmadı, kişiliksizleştirmek için herkes elinden geleni yapmıyor mu? Bir tutam tuz da sosyalist-feministlerden... Ama bu çorbayı içmeye kimin midesi dayanacak?

Eski kuşak değil, tersine genç bir sosyalist sayılırım. Ama ben de, sosyalistlerin kadın hareketi içerisinde bir hizip, bir taraf olmaları gerektiğine inanıyordum. Bu ilişki ne zamandır tersine döndü? Diyelim ki, gerçekten döndü. Ama dönerken sosyalizmin "insanlığın kurtuluşu" ütopyasına ne oldu? Herkesin kendisini sosyalizme rağmen kurtardığı bir dünyada sosyalizme kurtaracak ne kaldı?

Evet, birileri başkalarıyla alay ediyor. İster dogmatik, ister tutucu, ister "bilmem-ne-egemen" densin, ben sosyalist kimliğin ırk, ulus, cins, sınıf ayrımlarını aşan niteliğinin altını çizmekten yanayım. Ne yapayım, bu kadar yenilik bana fazla geliyor!..

Türkiye'de bir senaryo sahneleniyor

Serdar AYDIN

Sosyalistler "havucu ver, sopayı istemem" demek lüksüne sahip değil. Düzenin sunduğu figüranlık rolleri reddedilmelidir.

Türkiye'de siyaset sahnesinde hızlı gelişmeler yaşıyoruz. Tempo hızlandıkça gelişmelerin bantırdığı karşıt eğilimler kristalize oluyor. İstanbul'da Marksist parti kurma çalışmaları, Meclis'te bu partinin grup oluşturabilme şansı, Öcalan'ın burjuva basınında röportajlarının yayınlanması, Taksim'in adının 1 Mayıs Alanı olarak değiştirilmesi önerileri... Tablonun bir köşesinde bunlar var. Öte yanda ise Doğu'da çatışmaların süratle tırmanışı, açık sansür ve sürgün uygulaması getiren düzenlemeler, 141-142. maddelerin kaldırılma sinyallerinin tersine çevrilmesi...

Aslında ortada büyük bir çelişki de yok. Karşıt eğilimler havuç ile sopanın birbirini bütünlmesi gibi yanyana yükseliyor. Böylesi yükseliş dönemlerinde her zaman olduğu gibi, gündemi kaydırmak için sansasyonel sorunlar üretmek de unutulmuyor. "Özal suikastinde yeni tanık", Güzel'in politik seks skandalı... Bunlar geniş bir kamuoyu nezdinde toplumsal-sınıfsal dinamiklere çok yakından bağlı bir dizi gerilimin üzerine ça-

lanan birkaç boya fırçasıdır. Bunlar eskimeye, solmaya başladığında yeniden Batı Trakya, olmadı Kıbrıs, ya da şu bakan hakkında gayri ciddi bir Meclis araştırması vb. gündeme gelecek. Ama bu renkli sahnenin göbeğinde havuç ile sopa salınmaya devam edecek.

ÖZERKLİK TARTIŞMASI

Doğu'da vur-kaç eylemlerinden ilçe merkezlerinde kitle gösterilerine sığınması ile PKK'nın daha önceden kestirilmesi mümkün bir yaklaşımının günlük basında deklare edilmesi aynı haftalara denk geldi. Düşüncesi değil ama realizasyon olanaklılığı anlamında yeni olan yaklaşım, özünde ayrılıkçılığın yerine TC içi özerklik önerisine dayanıyordu. Sınıfsal kimlik kazanması artık olanaksızlaşan bir hareketin Ortadoğu kazasında geleceği belirsiz bağımsızlık projesine tam anlamıyla angaje olması zaten mantıklı olmazdı. Öcalan'ın Hürriyet gazetesinde yaptığı açıklamalarda çok açık yeralan bu öneri hareketin kentlerde destek bulması, şimdiye dek TC

safında işlevsel rol oynayan din etkeninin PKK tarafından da kullanılabilir hale gelmesi vb. ile birlikte düşünüldüğünde ayakları havada boş laftan ibaret de kalmıyordu. Öyle ki, M. Ali Bırand tipi belirli nabızları doğru saymasını bilen yorumcuların Ankara'yı bu durumu yeniden değerlendirmeye davet ettikleri görüldü. Bırand'ın daveti özerklik önerisinin Türkiye burjuvazisi içerisinde tartışılabilir nitelik taşıdığını göstermiştir.

Ancak, tartışma çabuk tüketildi. Ve anlaşılıyor ki, Türkiye burjuvazisi ulusal sorunun boyutlarını daraltmak, uzantılarını köreltmek için bir haruç hareketine karar verdi. Başbakan'ın peşpeşe silahlı mücadeleye girdiklerini ilan etmesinin, yeni Takrir-i Sükun kararnamesinin anlamı bu.

DEĞNEĞİN İKİ UCU

Ama sopanın yanısıra başka şeylerin de gündeme gelmesi kaçınılmazdır. Baskı ve şiddet ile liberalizm ve reform... Türkiye'de bu iki yöneliş birbirini zamansal açıdan da çakışarak besleyecektir.

Peki havuç ya da reformun kapsamına ne girer; bunu göreceğiz. Ama işçi sınıfının ekonomik koşullarında -maddi kısıtların esnekliği sonuna dek zorlanarak- kimi iyileştirmeler, diyelim YÖK'ün "köklü" bir revizyonu yakındır. Dahası sosyalist hareketin kimi kesimlerinin belirli kanallarla sınırlı adımlar atmaları da hoşgörüle karşılanabilir. Türkiye'de üniversitelerde eli silahlı polisler dolaşırken, matbaacılar tehdit edilir, yazı işleri müdürleri hüküm giyerken, Doğu'da sivil halkı da kapsayan operasyonlar sürüp giderken, pekala TBMM'de "Marksist" bir grup oluşabilir.

Sürecin bu ikili işleyişinin bir tarafa doğru ağır bastığı alt-dönemler de elbette olacaktır. Ama baskıcı yönün marjinalleşmesi Türkiye düzeninin doğası gereği olanaksızdır; havucun dolaba kilitlenmesi için ise şu anki burjuva siyasal yapılanma esas olarak uygun değildir. Bunun için kararname değil darbe, seçmen desteği aşınmış parlamento değil cunta gerekir.

Geçerken söylemek gerekirse, bu senaryonun parçası olmaya aday sol kesimler süreç içinde ciddi biçimde vebal altında kalmak, ya da kendi içlerinden yeni bir radikalizm üretmek ikilemiyle karşı karşıya geleceklerdir. Ne yazık ki, radikalizmin ipuçları şimdilik pek görünmemektedir.

Sosyalist hareketin bütününe düşen görev bu filmde figüran rolü olmamalıdır. Figüranlık yukarıda söylendiği gibi "hoşgörü" sınırları çerçevesinde yürüterek oynanabileceği gibi, sürekli sopalanarak yaşanabilir. Oysa sosyalistlerin havuç ile sopadan yalnızca birini tatmaları esasen mümkün olmayacaktır. Bunun mümkün olduğu varsayımına dayanan projeler baştan yaralıdır.

Oysa sosyalist hareket, çelişkileri bu denli su yüzüne vuran, her hücrelerinden yozlaşma, baskı, sömürü sızan düzenin bu konjonktüründe, aslında önemli bir fırsatı yakalayabilir. Türkiye'de "ufak tefek" sorunlar ile kapitalist sömürünün bağı nesnel olarak kısılmıştır. Yapılması gereken düzenin her hücrelerinin ideolojik-politik bir bombardmana tutulmasıdır. Yalnızca böylesi bir yöneliş sosyalistleri figüranlıktan kurtaracak, kişilikli rollerin yolunu açacaktır.

gelenekten geleceğe

Metin ÇULHAOĞLU

BİR KAZI-KAZAN ÖNERİSİ

"On s'engage et puis...on voit."

Türkçesi aşağı yukarı "bir kez savaşa girin, ondan sonra görün" anlamına geliyor. Zamanında Napolyon söylemiş, sonra Lenin de polemiklerinde kullanmış. Bazı durumlar için ne kadar doğru...

"Oradan bir şey çıkmaz."

Bu söz ise ne Napolyon söylemiş, ne de Lenin kullanmış. Bu, hâlis yeri bir sözdür ve son zamanlarda dile iyice yerleşmiştir. Nerede ne başlarsa, şu ya da bu doğrultuda hangi adım atılırsa, genellikle bu söylenir.

"Oradan bir şey çıkmaz."

Tabii, o sırada, atılan adımla ilgili bir etkinlik varsa ortada, kişi o etkinliğin içindeyse, küçük bir uyarlamaya da yapılır:

"Buradan bir şey çıkmaz."

Türkiye solunda en hızlı gelişen akım haline gelen "oradan (ya da buradan) bir şey çıkmazlar"la diyalog geliştirmek mümkün:

-Oradan (ya da buradan) bir şey çıkmaz!

-Sizce çıkması gereken şey ne?

-Leninist parti elbette...

-Peki oradan (ya da buradan) çıkmıyorsa, bu parti nereden çıkabilir?

-Gerçek Leninistlerin kendi aralarındaki ilkeli birlik süreçlerinden...

-Peki gerçek Leninistler böyle bir süreci neden kendi aralarında başlatmıyorlar?

-???

Diyalogun kesildiği yere bakıp "ama bu haksızlık, bundan öte yanıtlar da verilebilir" diyenler olacaktır. Doğrudur; ama bence diyalogun gerçekten de burada kesilmesi gerekiyor. Çünkü bundan sonrası hakkında rivayet muhtemeldir. Bazıları "aslında kendilerinin de bunu istediklerini, ama devrimci olarak gördükleri diğer çizgilerin olaya sekte yaklaştıklarını" söyleyecek, bazıları bıyık altından aslında Leninizmi bir tek kendilerinin temsil ettiklerini sezdirecek, başkaları ise çekirdeğin çeliği ile disiplinin demiri konusunda henüz bazı anlaşmazlıklar olduğunu belirticeklerdir.

Benim söyleyebileceğim ise daha farklı. Hedef gerçekten sözü edilen türde bir parti de olsa bunun için öncelikle özgül bir ortam yaratılması gerekir, diye düşünüyorum. Şunda en küçük bir tereddüt yok: Bu ortam mutlaka devrimci olmalıdır. Ama devrimci olmanın ötesinde, aynı ortam'ın daha en başta tam tamına Leninist örgüt ilkeleriyle tanımlanabileceğini (tanımlanması gerektiğini) sanmıyorum.

Kimilerine "ferah" görünecek bu yaklaşımda bir determinizm gizlidir. Şöyle bir determinizm: Gerçekten devrimci bir ortam (oluşum, topluluk vb.), üstelik Türkiye gibi bir ülkenin koşullarında kaçınılmaz biçimde Leninizm üretecek, genel devrimci ortam içinde bu kez onun ayrışmasını, belirginleşmesini sağlayacaktır.

Türkiye solunda kitabı Leninizmden devrimcilik türetmek için çok çalışıldı.

Şimdi bir de devrimcilikten canlı Leninizm türetmeye çalışmak gerekiyor.

O halde: "On s'engage et puis...on voit."

Burjuvazi rüzgar ekiyor

Türkiye burjuvazisi kanlı bir sayfa çevirmeye hazırlanıyorlar. Burjuvazi, kısa bir şaşkınlık yaşadıktan sonra birlik beraberlik ve bölünmez bütünlük içerisinde politik rejimin gediklerini yamalama noktasında mutabakata vardı. Özal sindiği yerden çıkıp atıp tutmaya başladı. Sabık darbeci general Evren Toruntay ile görüştü. İnönü 1 Nisan'da Kürt hareketine karşı daha güçlü bir silahlı bastırma önerdi. Üç burjuva politikacı Çankaya'da zirveye çıktı ve taktiksel kimi tartışmalar dışında şoven politikaların daha kanlı devamı noktasında uzlaştılar. Kozakçıoğlu "milli politika" istedi, elde etti. Bölge valisi demokrat basın da dahil olmak üzere tarafsızlık gibi bir konunun sözkonusu olmadığını belirterek basına otosansür önerdi. Devletin istihbarat elemanı, sol gösterip sağ vurma uzmanı, SO-DEP kurucusu ve basın kenseyi başkanı Oktay Ekşi bu politikayı basına benimsetmekle görevlendirildi. Özel Tim hakkında Bölge Valisi'ne soru soranları susturmakla, mızmsızlanan demokratları ikna etmekle meşgul şimdi. Burjuvazinin parlamenter düzeyde iç sorunlarını yumuşatma misyonu üstlenen "itidal ve denge unsuru" Kaya Erdem ise konjonktür kendisi için elverişsiz olduğundan arada kaynayıp gidiyor.

SİVİL POLİTİKACILAR DERSLERİNİ ALMIŞLAR

Gelinen nokta öncelikle burjuvazinin düzeni istikrarsızlaştıracak her sarsıntıda birçok devrimci çevrenin kurguladığının aksine pek öyle muazzam iç çelişkilerle yüklü olmayıp tek bir politika üretme yeteneği elde ettiğini gösteriyor. Burjuvazinin değişik kesimlerinin sivil, siyasi temsilcilerininin 12 Eylül'den çikardıkları başlıca ders de buydu zaten. Artık bu aşamadan sonra hem Türk ve hem de emekçilerine karşı havucun ve sopanın dozajları noktasında tartışmanın ötesinde aralarında ayırım çizme zorluğu hissedeceklerdir. Özal- Akbulut tayfasının bunca prestijlilik ve politikasızlığına karşı alternatiflerinin tamamen silinmemesinin nedeni budur.

Yaşanan krizin açığa çıkardığı ikinci politik uzanın TBKP ve diğer toplumsal evrim gezeticilerinin kurguladıkları gibi "burjuvazinin demokratikleşme projesi ile ilerici sosyalistlerin daha demokratik bir düzen perspektiflerinin zamansal olarak çakışması" gibi bir olgunun varlığından söz edilemeyeceğidir. Zayıf halka burjuvazisi sınıf uzlaşmacılığına daha fazla havuç vermeye kabullense bile kendine özgü saldırgan şoven reflekslerini de kanıtlamıştır. Türkiye bu anlamda bütünsel bir liberalleşme şansından yoksundur. Bu kadarlık veri ile çuvaldızı Türkiye sosyalist hareketine batırdığımızda ise Türkiye sosyalist hareketinin o çuvaldızı hakettiği görülüyor. Birakalım kitlelerin düzene yönelik tepkilerini ifade etme olanaklarını değerlendirmeyi, burjuvazinin mikro düzeyde saldırıları bile yanıtız kalmaktadır. Örneğin yasama yetkisini taksit taksit yürütmeye devrederek devletin baskıcı niteliğinin payandalandırılmasının araçlarından biri olan kanun hükmünde kararnamele ve son KHK önce görel olarak kısıtlı bir çerçevede çıkmış, fakat o denli tepkisiz karşılanmıştır ki 413 sayılı yasa ile KHK'nin yetki alanı ve baskıcı niteliği bir hafta içerisinde genişletilmiş, sansür ve sürgün yoklanan nabız sonucu geliştirilmiştir.

Burjuvaziye karşı gösterilmeye çalışılan ve gösterilemeyen her tepki devrimci çevreler ve örgütlerin "kitlelerin mücadelesinin yükseldiğine"

dayalı tablonun gerçekliği yansıtmadığını kanıtlamaktadır. Burjuvazi öğrenci hareketinden işçi hareketine, sosyalist basından örgüt operasyonlarına değin devrimci sosyalistlerin kaybettikleri mevzilerin bilincinde olarak pervasızlaşmaktadır. Kitlelerin mücadelesinin yükseldiği ender durumlarda da bu kez Türkiye sosyalist hareketinin kadro öbekleri ve örgütleri marjinal konuma düşmektedirler.

SOSYAL-KÜLTÜREL ÇÖZÜM İÇİN BURJUVAZİ GEÇ KALDI

Elbette burjuvazi açısından yönetememe krizinin değişik somutlanışı sözkonusu. '82 Anayasası tüm yamalarına karşı hem sopa hem de havuç politikalarını ifade etmekte yeterli olamamıştır. GAP projesinin Olağanüstü Hal Bölgesi(OHB) üzerinde toplumsal çelişkileri yumuşatacağı varsayımı bir hayaldir. İstihdam gibi konularda Türk ve burjuvazisini rahatlatacak kimi iktisadi sonuçları ortaya çıkması için en azından 10-15 yıl gereklidir. On-onbeş yıl gelinen konjonktürde artık çok uzun bir zamandır. Örneğin merkez sol burjuva politikalarının ağzından dile getirilen sosyal kültürel çözüm çözümü değildir. Burjuvazi "biraz geç kalmıştır".

Türkiye burjuvazisinin devlet otoritesini sarsıcı ve Türkiye kapitalizminin zayıf halka niteliğini somutlayıcı devrimci demokrat hareketine karşı saldırısını artırması da sözkonusudur. Kırdan profesyonel birlikler oluşturulması, 1991'e kadar Siirt'te jandarma kolordusu ve bölge komutanlığı tesis etme hazırlıkları Orta Anadolu'dan dağ komandoları ve hava indirme birliklerinin halkın yoğun olarak yaşadığı bölgelere sevki ve şu ana dek üç komutanı değişen bölge asayiş kolordusunun içinde burjuvalarının da temsil edildiği tüm burjuva partilerin onayı ile sopa politikasının hayata geçirilmesi zorluklarıdır. Sosyalist basını da hedef alan diğer yasalar ise halkı ve devrimcilerine yönelik baskı, gerekirse imha operasyonlarının ilerici kamuoyunun menzili dışında yapılabilmesi için çıkarılmıştır. Bu durumda Türkiye sosyalist hareketinin tüm kesitlerine düşen şoven, zorla asimilasyoncu ve imhacı politikalara karşı ses ve tepki yükseltmektir.

Burjuvazinin batı Avrupalı kapitalist devletlere daha demokrat görünme kaygularını neredeyse tamamen bir tarafa koyduğu bu konjonktürde askersel politikalarını diplomatik ve toplumsal kimi manevralarla zenginleştirmeyi denemesi doğaldır. Devletin nüfusa iş bulma, kamu kadrolarını artırma politikası şu ana dek burjuvazisi, toprak sahipleri ve aşiretlerden üretilen işbirlikçi kütleyi ara sınıflara doğru genişletme amacına yöneliktir. Bu olgu TC devleti için ivedidir. Çünkü halkının politik anlamda burjuva partilerinden kopuşunu içeren ANAP'tan RP'ye dek varolan partileri tabala teşkilatlarına indirgeyen bir süreç yaşanıyor. Bu partiler içinde politika yapmaya soyunan Kürtler boşluğa düşmüşlerdir. Metropollerde ve meclislerde hatırı sayılır bir yer işgal eden büyük burjuvaları ise "halka eziyet edilmeyecek" söylemi ile rahatlatılmışlardır. Fakat halkı da Nurettin Yılmaz'ın evini taşlamayı unutmamıştır. Özal ve Bitlisli toprak kapitalisti, GAP'tan sorumlu Devlet Bakanı ağası Kamran İnan milletvekillerini ikna etmişlerdir. SHP kökenli milletvekilleri ise sosyal kültürel çözümün ötesinde nasıl bir devrimci çözümü önerdiklerini açığa vurmadılar. Elbette bilinçsizliklerinden değil! Üstelik burju-

vazisi de küçük esnafın dışında varolan ilan edilmemiş iç savaş ve istikrarsızlıktan hoşnutsuzdur. Bir taraftan da direnişinin özellikleriyle yarı proleter tabanı bile kapitalizmin doğrudan sonuçlarının işsizlik, yoksulluk, güvencesizlik vb. etkisi altındadır.

emekçilerinin burjuva partilere yabancılaşmaları sürecinde doğan boşluk şu aşamada SP, Yeni Oluşum ve aslı olarak devrimci demokrat hareketi tarafından dolduruluyor. Bugün devrimci demokrat hareketi ise tek bir çizgi tarafından temsil ediliyor ve gelinen sürece diğer unsurların tüm iddialarına karşı pratik ve politik meşruiyetin Kürdistan İşçi Partisi tarafından elde edildiği doğrultusundadır. Fakat ortada ister birleşik, ister ayrı düşünülün bir Leninist örgüt ve önderlik boşluğu olduğu da bir başka gerçekliktir. ulusal devrimci demokrat hareketinin sınıf kimliğinin belirsizliği ve kitleleştiğince yarı proleter damga taşıması ile politikpratik meşruiyeti yanyana varolabilmektedir. halkın burjuva partilerinden ne denli yabancılaştığını sınamak için ise en azından bir seçim sonrasını görmek gereklidir. Açıkça görmek gerekir ki ve Türk proleter-yası direnişine somut, bütünsel bir destek

*Açıkça görmek gerekir ki,
ve Türk proletaryası
direnişine somut,
bütünsel bir destek
sunmamıştır.*

sunmamıştır. Burjuvazinin asıl korkulu rüyası budur. Bu yüzden grevlerin engellenmesi için Bölge Valisi'ne yetki verilmiştir. Oysa örneğin Batman'da yarı zorla, yarı gönüllü olarak 18 000 esnaf kepenk kapatmıştır. Fakat Batman'ı Batman yapan rafineri hergünkü gibi üretime devam ettikçe burjuvazinin başağrısı da geçici olmaya mahkumdur. direnişi proletarya dışında toplumun tüm kesimlerine yayılmıştır. Nusaybin, Cizre, Silopi, Idil, Midyat, Kızıltepe, Derik, Lice, Batman'da halk sokakları zaptetmiştir. Lise öğrencileri, üniversite gençliği 12 Eylül sonrasının en başarılı boykotuyla Dicle Üniversitesi'nde kendi seslerini direnişe katmışlardır. Fakat en devrimci sınıf en tepkisiz sınıf halindedir. Bu soruna verilecek yanıt uluslar sorununa sosyalistlerin yaklaşımını netleştirecek ve onları edilgen ya da kişiliksiz öykünme konumdan koparmakta işlev göreceklerdir. Cuma namazından çıkan kitlelerin gösteri yapmasını ya da esnafın kepenk kapatmalarını kendi başına garantili bir ileri sıçrama ve kır gerillacılığının aşılması olarak görmek yanlısamalı sonuçlar doğuracaktır. devrimci demokrat hareketi dağlarda silahlı mücadele sürdürüyor diye yargılanamaz. Fakat kır ve dağ gerillacılığı bir eylem biçimi olmanın ötesinde mutlaklaştırılıp tekleştiriliyorsa proletaryanın bağrında uzun soluklu sosyalizm hedefli mücadele ilelebet esnaf ve "işbirlikçi olmayan burjuvalarının" desteği sağlanmak için ikinci plana itilmiş kır ve dağ gerillacılığı zaman zaman aşiretler arası dengelerle yönlendiriliyorsa direnişinin sınıfsal kimliğinin belirsizliğine de şaşmamak gerekir.

İNTİFADA'YA EVET, ARAFAT BENZERLERİNE HAYIR!

Şoven Türk burjuvazisinin hiçbir politikası, en "demokratı" bile bizler için meşruiyet kazandırmaz. İntifada ise kendi başına direnişçi bir ey-

lem hattıdır fakat ne kaynağı olan Filistin'de ne de 'da sınıfsal iktidar değişikliğini zorlayıcı bir eylem hattı olarak başarısı kanıtlanmamıştır. Eğer intifada İslami devrimcilik ile bulaşık bir elde silah fakat bir taraftan da Ortadoğu Avrupa ve dünyadaki burjuva iktidarlar, uluslararası kuruluşlar arasında çeşitli dengelere oynayan Ararat tipi bir önderliğe dönüşecek ve mahkum olacağı, o 'ın sosyalist olamayacağını bilmek için politika kahini olmak gerekmiyor. Dolayısıyla mülk sahibi ve işbirlikçi sınıflara karşı, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinin omurgası proletarya ve emekçi kitleler içerisinde uzun soluklu bir mücadele ile oluşturulmadıkça, bağımsız politika inşa edilmedikçe burjuva iktidarlar arası, devletler arası pazarlıkların nesnesi olmaktan kurtulmak ve zafere ulaşmak mümkün olmayacaktır. Örneğin bugün devrimci demokrat hareketi, kısmen Suriye'nin Türkiye'den garantiye çalıştığı Fırat suyu karşılığında elde tutulan ve gerektiğinde harcanacak bir kart olma tehlikesi taşımaktadır. Yani T.C devletinin Suriye ve Bekaa Vadisine uzanması için mutlaka "dış operasyon" gerekemeyebilir.

T.C devleti AT'den nazikçe itelendikten sonra Orta doğu'da çok değişkenli dengelerin içine daha fazla itilmiştir. ABD eski büyükelçisi Hup'e'un çizdiği tabloya göre Sovyetler D.Avrupa'dan silah ve asker çektikçe bunlar Doğu ve Güney'e yönelik konuşlandırılacaktır. Dolayısıyla Türkiye'ye Orta doğu'da hala büyük işler düşmektedir. Filistin devleti burjuva önderliği ile Türkiye için İsrail'le aynı sıcaklıkla ilişkiler geliştirmek açısından bir çelişki yaratmaktan çıkmaktadır. İran ise sünni olmayan nüfus içerisinde anti-emperyalist, anti-şoven söyleme sahip bir İslam devrimciliğine halkı içinde kök saldırtmakta başarılı olmuştur. Partiyeye İslamiye Kürdistan T.C devletinin kullandığı İslam faktörünün biraz daha dışında bir meşruiyet sağlamaya yönelmektedir.

PROLETARYA NEDEN DUYARSIZ?

Tüm bu noktalarda Türkiye devrimci hareketine değişik düzeylerde muharrik etkisi olabilen, devrimci geleneğe bir zenginlik katması kaçınılmaz olan devrimci demokrat hareketinin açmazlarında ortaya çıkmaktadır. Örneğin Türk ve proletaryasının direnişine duyarsızlığını sadece uzlaşmacı, bürokrat sendikacılarla açıklamak yeterli değildir. Devrimci demokrat direnişin özgül kimi koşulları Türk ve proletaryasının genel mücadele düzeyi ve koşullarıyla uyum göstermemektedir. Yine örneğ olsun, Türkiye emekçileri içerisinde

direnişine sempatinin yükseldiği bir evrede geri ve şoven olma olasılıkları oldukça az. 9 sivil mühendisin öldürülebilmesi için ortada algılanmayan birşeyler, çakışmayan birşeyler olsa gerek. Türkiye işçi sınıfı kurşunlanan servis otobüslerinde, ölen TEK işçilerini gördükçe milliyetçi önyargılardan da kurtulamayacaktır. Türkiye proletaryasının aşiret görenekleriyle yürütülen öcalma eylemlerini anlaması mümkün ve gerekli değildir.

Sınıfsal kimliği belirsiz kaldıkça devrimci demokrat hareketi devletin kendisine karşı kullandığı her aracı karşı taraftan kullanma zorunluluğu duyuyor. İslam faktörü bunlardan biridir. Aşiretlerden destek alma, aşiretler arası karşıtlıklardan faydalanma politikası eninde sonunda direnişi saptıran ve saptıracak bir değeridir.

Devrimci yapılanmaların ve kimi aydınların bir kısmı ise, direnişine, "işte bizim yapamadığımız" psikolojisiyle bakmakta, PKK üzerinden kendi devrimciliklerini doğrulamaya çalışmak hatasına düşmektedirler.

Jirki ve Kaşuran aşiretlerinin 21'i ölü 36 PKK militanını devletin eline bırakması bir kenara yazılmalıdır. 18 bin korucu ise devletin işine tam anlamıyla yararamamaktadır. Bu kez koruculuk kurumunun altını oyan hareketi olmuştur. Öte yandan profesyonel adam ve silah kullanmaktan başka özelliği olmayan köylüleri kullanma gibi araçlar, kullanan tarafı kontrol edilemez sürprizlerle karşı karşıya bırakıyor. Burjuvazi öncelikle direnişini zaten zayıf bağlarla bağlı olduğu Türkiye'deki toplumsal muhalefetten yalıtarak, burjuvazisi ile daha fazla kenetlenerek ve nihayet militarist, şoven saldırılarla fiziki olarak yoketmeyi hedefliyor. Fakat nasıl devrimci demokrat hareketinin kendi doğal sınırları varsa, Türk burjuvazisinin de kesin başarı kazanması, kürt halkının özgürlüğe ve sosyalizme olan ihtiyacını, yönelimini yoketmek olası değildir. Burjuvazi birilerine daha fazla havuç, diğerlerine daha fazla sopa tahsis ederek kendi rejiminin çatlaklarını da bü-

yütmektedir. Özal'ın 256 idam dosyasını yürürlüğe koyma gibi gözdağları burjuvaziye fırtına biçtirecektir.

PROLETARYA KAPİTALİZMİ AŞMADAN ULUSLAR ÖZGÜR OLAMAZ

Türkiye işçi ve sosyalist hareketi ise kendi asli politik sorunlarını aşıkça gündemini ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi verenlerle daha fazla çakıştırmaya, daha sağlıklı bir etkileşime olanakları yaratacaktır. Türk solundaki evrimci ve sınıf uzlaşmacı, "gerçek sosyal demokrasinin" boşluğunu doldurmaya aday kesimlerin kürt direnişine açıkça ifade etmeseler de, "ülkede ki barış ve genel demokratikleşme" beklentilerini zedeleyen bir faktör olarak baktıklarını bilmeliyiz. Devrimci yapılanmaların ve kimi aydınların bir kısmı ise, direnişine, "işte bizim yapamadığımız" psikolojisi ile bakmakta, PKK üzerinden kendi devrimciliklerini doğrulamaya çalışma hatasına düşmektedirler. Oysa devrimci direnişinin Türkiye soluna etkisi, sınıf hareketi ve sosyalist hareketin iktidara yönelik koordineli eylemi ve örgütü inşa edilmeden, güçlendirilmeden ve Türkiye proletaryası nezdinde pratik ve toplumsal meşruiyetini tırnakla kazıyıp elde etmedikçe, "militanlık sınavında kopya çekme" düzeyinde kalacaktır.

Yaşanan süreçler yazının başında vurguladığımız sonuçların dışında da bize bir takım gerçekliklerin bilince çıkarılması için fırsatlar yaratmıştır. Öncelikle, devrimci mücadelesi ve Türkiye sosyalist hareketinin mücadeleleri, birincisinin özgül dinamikleri temelinde, şu aşamada, ayrı örgütlenmeye gitmesini meşru kılmıştır. Fakat aynı zamanda Türk ve proletaryasının, Türk ve devrimci sosyalistlerinin önüne, "tek parti, tek program, tek örgüt" ile "ayrı örgütlenme, ayrı program, ayrı devrimler" gibi iki uç alternatifini saplantılara dönüştürme dışında yollar bulma, ortak düşmana karşı güçleri bir devrimci duruma ve iktidar mecrasına yöneltilme, mücadele birliğini tek değil fakat birleşik örgütlenmenin en uygun biçimlerine sıçratma gibi sorunları ve görevleri de yığmıştır. Türkiye Sosyalist Hareketinin bu sorunları kısa ve orta vadede aşması pek olası görünmese de, sınıf hareketi düzeyinde mücadele birliğinin şimdiden, en zor fakat en güvenilir zemin olduğunu açıkça bilmek gereklidir. Dolayısıyla direnişi de burjuva iktidarlar ve devletlerle pazarlıkların, öcalma operasyonlarının öznesi ve nesnesi olmaktan çıkarak gerçek güvenilir desteği, proletarya enternasyonalizmini hayata geçirenlerden görebek, Türkiye sosyalist ve işçi hareketiyle sağlıklı bir etkileşime girecektir.

Eşitsiz gelişim, bolşevizm ve ulusal sorun ...

YUNUS GALİP

"Proletarya devlet gücünü ele geçirir ve kendi devrimci diktatörlüğünü kurar, bunun anlamı sosyalizmin gerçekleştirilmesinin günün sorunu olduğudur." (G. Lukacs; "Devrimin Güncelliği", Belge yay. s.79"

Lukacs "devrimci reel politik"i sosyal demokrat reel politika anlayışından ayırdetmek üzere bu şekilde söze başlıyor.

Reel olan aynı zamanda günceldir. Güncelin geçmiş, bugün, gelecek zinciri içerisinde kavranması, güncel olanda geleceğe ait olanın bulunup çıkarılması tarih bilincini anlatır.

19. yüzyıl Marksizminin yerleşik paradigmaları içinden bakıldığında, 1917 Ekim'inde Rusya gibi geri bir nesnellikte sosyalizmi gerçekleştirmenin günün sorunu olduğu söylenebilir miydi?

Kuşkusuz hayır. Doğrusu bolşeviklerin de bu soru karşısında en azından başlarda bocaladıkları söylenebilir.

Ekim Devrimi, öncesinde, çözümlerinin sosyalizmi güncelleştireceği varsayılan siyasal ve toplumsal sorunların çözümsüz kalmalarının devrimi güncelleştirdiği bir nesnellığın ürünü oldu. Devrim gerçekleştirildikten sonra, demokrasi, tarım sorunu, ulusal sorun gibi geç kalan burjuva devriminin çözmeden eskittiği tüm sorunların sosyalizmin güncelliği içinde kavranması söz konusudur. Artık geri nesnelliklerin beslediği tüm özgünlükler, yarattıkları gerilimle üzerlerine basılıp ileri sıçranacak zeminler değil, devrimin kendi gelişimi doğrultusunda düzeltilmesi gereken ayrıklıklardır.

Tek ülkede devrimin giderek tek ülkede sosyalizm yoluna girmesi ve yalnızlığın uluslararası gerekliliklerin yanısıra ülke içi siyasal dengelerin oynaklığında iktidarı koruma ve yayma sorumluluğu... tüm bunlar eşitsizliklerle yüklü geri Rus toprağında toplumsal ve siyasal değişimlerin dolaylılarını gösteren karmaşık bir harita oluşturur.

Bolşevikler bu haritayı iyi okudukları için Rusya'da sosyalizmin temellerini atmak ve geliştirmek konusunda başarılı oldular. Tüm özgüllüklerin sosyalizme yönelen dolaylılarının saptanması, dengelere zamanında ve etkili bir müdahale ve bu müdahalenin vazgeçilmez aracı öncü örgüt, bolşevizmin özettir.

EKİM'DEN ÖNCE...

Eşitsiz gelişme farklı tarihselliklerin kesiştiği ve birbirlerini etkiledikleri bir alan yaratır. Bu alanda sınıf ayrışmasının (nicel boyutlarından bağımsız olarak) ortaya çıkmış olması tüm eşitsizlikleri proleter devrimin konusu haline getirir. 20. yüzyıl döneminde bu durumun çarpıcı bir biçimde öne çıktığı Rusya'da sosyalist devrim güncelliğini böyle kazandı. Büyük yaygınlık ve çeşitlilik arzeden ulusal sorun da bolşeviklerin karşısına eşitsiz gelişmenin bir ürünü olarak ortaya çıktı.

Rusya'da burjuva demokratik devrimin gecikmişliği, tüm ulusal ve yerel dinamizmleri uzaştırarak, burjuva egemenliğini Çarlık otoritesinin yayıldığı tüm alanlara taşıyacak modern bir devlet aygıtının gelişmemiş olmasını getirir. Burjuva demokrat hareket Menşevik ve SR'ları da peşine takarak bu gelişmemişliğin doğurduğu boşluğu kapatma çabasını ifade eder. Ancak bu çabanın bazı sınırları vardır. Ulusal sorunun çözümü burjuvazinin pazarlar üzerindeki hakimiyetini sınırlamayacak bir çerçevede ele alınır.

Lenin ve bolşevikler ise burjuvazinin dolduramadığı bu boşluğun sosyalist bir gelecek için paha biçilmez bir imkan yarattığını farkındadırlar. İşte bu yüzden

bolşevik politika burjuvazinin aşamayacağı sınırların ötesinde şekillendi. Bu yüzden bolşevikler ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını "koşulsuz" savundular. Ancak bu savununun sosyalist devrimin imkanlarını her koşulda zorlama çabasını ifade ettiği ve tam da bu nedenle sınıf hareketini bölen ve bulanıklaştıran her türden ulusallık ve demokratizme karşı amansız bir mücadeleyi de öngördüğü hatırlanmalıdır.

SONRA...

Sorunun Ekim sonrası biçimleniş ve ele alınışı da eşitsizliklerden muaf olmadı. Ancak bu sefer bir farklılaşma sözkonusudur. İktidar öncesinde mücadele içinde üretilen tüm politik formülasyonlar gibi UKKTH da sosyalist devrimin korunması ve ilerletilmesi sorunu ile birlikte ele alındı. Kapitalizmden her alanda kopuşu hedefleyen sosyalist iktidarın zorunlulukları ve öncelikleri ile somut olarak biçimlendi.

Ekim devrimi kapitalizmden kopuşun sağlanmasıyla, yerel belirlenimlerin çok ötesinde evrensel ve tarihsel bir anlam kazanmıştır. Devrim eşitsiz gelişmenin biriktirdiği gelişmelerin karmaşık nesnelliklerinin bir ürünü de olsa, sonuçta bir sınıf savaşının kazanılmasıdır. Sıçramanın anlam ve önemini bilincinde olan bolşevik önderler, iktidar sonrasında hep ileriye baktılar. Elde ettikleri tarihsel mevzii korumak konusunda şaşmaz bir titizlik gösterdiler.

Ekim sonrasında Moskova ve Petrograd gibi büyük kentlere sıkışmış olan bolşevik iktidar, iktidar olmanın üstünlüğüyle sosyalizmi geniş bir coğrafyaya yaymak sorumluluğu ile karşı karşıyadır. Çok çeşitli ulus ve toplulukların konumlandığı bu alanda ulusal sorunun çözümü bir anahtar olacaktır.

Çözümün tek başına "uluslar hapisanesi"nin kapısını açmak ve içerdekileri serbest bırakmak olmadığı açıktır. Ulusal sorunun sosyalist bir gelecek açısından çözümü sosyalist kuruluşun ilerletilmesine ve öncelikle sorunu besleyen sosyo ekonomik eşitsizliklerin geriletilmesine bağlıdır. Ancak bu sirtünmesiz ve doğal bir süreç içinde gerçekleşmedi. Önce de ifade edildi: Şubat devrimi sonrasında burjuvazinin ulusal sorun konusunda gidebileceği mesafenin bir sınırı olması ve bolşevik politikanın bu sınırı parçalamaya perspektifi, Şubat-Ekim arasında bolşevikleri UKKTH'nın en kararlı savunucuları durumuna getirdi. Ekim'den sonra ise UKKTH politikasının dolaysız uygulamaya sokulması kimi sorunlar yaratıyor.

İlk olarak Rusya'da sanayi belli merkezlerde toplanmıştır. Asıl yandaşlarını ve tabanını bu merkezlerde bulan bolşevik iktidar kırlara, ulusal sorununu konu olan alanlara doğru açıldıkça tabanını yitirir. Kuşatma altındaki bolşeviklerin geçici müttefikler yaratma çabası ağırlıkla yerel dinamikleri islah etmek ya da onlarla uzlaşmak şeklinde beliriyor. Fakat müttefiklerin yeterince sadık olmadıkları söylenebilir. Burjuva milliyetçiliğinin ve demokratizmin damgasını vurduğu bu dinamikler bolşevik iktidar karşısında bir tehdit durumuna gelebiliyor.

Şubat-Ekim arasında Ukrayna'da kurulan Rada (burjuva hükümeti) tam bağımsızlık yanlısı bir politika izlemediği sürece bolşevikler tarafından kısmen tanınıyor. Ancak bir süre sonra Rada'nın karşı devrimci girişimleri ve bunun yanında Sovyetler'in bölgede bir güç olma yoluna girmesi UKKTH ile sosyalizmin çıkarları arasında bir gelişme yaratıyor. Bolşevikler kendilerini rahat hissettikleri durumlarda (örneğin Brest Litovsk'un getirdiği ferahlama) sosyalizm karşıtlığına

dönüşebilecek olan bu yerel dinamikler ile doğrudan çatışmaya girmeye ve merkezi iktidarın gücünü kullanarak Sovyet iktidarını tesis etmeye yöneliyorlar. Bu süreç pek çok durumda yaşanıyor: Kentlerden çevreye doğru yayıldıkça bolşeviklerin, güçlerini yitirmeleri oranında müttefik arayışı, Sovyet iktidarının tutunabileceği nüvelerin az çok veya pek az olduğu durumlarda merkezi takviye, federasyondan birliğe giden yolu döşüyor. 1918'den sonra UKKTH 'işçilerin kendi kaderlerini tayin hakkı'na tercüme edilirken proletarya diktatörlüğü yayılıyor.

Sosyalizmin merkezden dışarıya doğru tecdrici bir biçimde yayılması milliyetçiliğin boy atabileceği boşlukları bırakırken, sınıf dinamiklerinin yeterince oluşmadığı yerelliklerde Sovyet iktidarının tesisine yönelik merkezden zorlanan sıçramalar milliyetçiliği bir tepki ve savunma refleksi düzeyinde besliyor (örneğin Doğu bölgeleri). Sonuçta bolşevikler bir tercih yapıyorlar. Geri nesnelliklere teslim olunmuyor. Yapılan tercih bir yönüyle bolşevizmin kendisini anlatıyor.

1920 ile birlikte yeni bir evreye giriliyor. Artık ulusal sorunun nihai çözümüne yönelik adımlar belirginleşiyor. Gündemde olan eşitlik ilkesidir. Uluslar arasındaki eşitsizliğin kültürel ve sosyo ekonomik yapılar bazında, siyasal ve toplumsal örgütlenmelerde giderilmeye çalışılması, sosyalizmin inşasının merkezi bir biçimde tüm coğrafyada ayrıcalıksız örgütlenmesi yeni evrenin perspektifini oluşturuyor. Bu evrede tüm ulusları maddi bir eşitlik temelinde kaynaştırmak esas alınıyor.

Bu kaynaştırma filinin harcı ise sosyalist ideoloji olmak durumundadır. Sosyalist kuruluş asli olarak sosyo ekonomik temelde bir sıçramayı öngörmekle beraber, eşitsiz gelişmenin hükmünü sürdürdüğü bir dönemde ideolojik ve kültürel kopuşlar da bu sıçramanın önemli bileşenleri arasındadırlar.

ÇOK SONRA...

Bütün bunların eksiksiz yerine getirildiklerini söyleyebilir miyiz? Önemli mesafelerin katedilmesine rağmen yıllar sonra milliyetçiliğin ayrılma hakkı etiketi altında yeniden Sovyet sistemini tehdit etmesi önemli boşlukların bırakıldığının göstergesidir.

Ancak tüm bunların ötesinde tartışılmaz olan bir şey vardır. O da Sovyetler Birliği'nin günümüzde yaşadığı tüm sorunlarla beraber, yeniden gündeme gelen ulusal sorunun da, 1917'de başlatılan sürecin ayrıcalıkları içerisinde çözülebileceğidir. Eğer 1917'de gerçekleşen sıçramaya sahip çıkılıyorsa, Baltık Cumhuriyetlerinin, Azerbaycan'ın bağımsızlıklarını UKKTH adına, sosyalist demokrasi adına ya da herhangi bir nevi şahsına münhasır ilkesel bir temelden kalkarak savunmak mümkün değildir.

Günümüzde yaşanan sorunların altında sosyo ekonomik eşitsizlikler kadar ulusal kimliğin sosyalist insanın yaratılması lehine eritilememiş olması yatmaktadır. Ulusal çıkarların yerine sosyalizme bağlılık geçirilememiştir. Tarihçi Carr'ın yazdığı gibi: "1920'nin sonunda Sovyet düzenine amansız düşman olmadıkça sağlanmış olan birliği dağıtmak istemek düşünülemezdi." (Bolşevik Devrimi, Metis yay. s.333) Bugün düşünülüyor.

Günümüzde bolşevizmi savunmak, 1917'deki dönemin gerektirdiği tercihleri her alanda sahiplenmeyi gerektiriyor. Bazıları, UKKTH adına Azerbaycan'ı gerici milli bir rejime, Litvanya'yı kapitalizme yıllar sonra gönül rahatlığıyla teslim edebilirler.

Bizimse böyle bir lüksümüz yok...

Nereye elini atsan dökülüyor !..

Doktor dönüyor yanındakine ve "önce yıkacaksın bu hastaneyi hastabakıcısıyla, hemşiresiyle birlikte, sonra herşeyi yeniden yapacaksın" diyor.

Sağlık müessesesi zaten yıkılıyor, ama doktorumuz öfkesini böyle dillendiriyor.

Gidin hastanelere çoğu sağlık emekçisinin diğer hasta yakınlarını, kendisi gibi emekçi konumdaki insanları nasıl horladığını görün.

Pek çok doktor ve hemşire mesleği bırakma eğiliminde. Yıpratıcı çalışma

koşullarına ücret ve sosyal güvencelerin azalması ekleniyor. Bir tıp fakültesi dekanı "fakültemden mezun olan doktorlara köpeğimi bile tedavi ettirmem" diyor.

Binanın sağlam yeri var mı?

Sağlık sigortası yasa taslağı çıkarken hangi demokratik işleyiş uygulandı? Hangi tabip odasının, sendikanın ya da bir başka ilgili kuruluşun görüşü ve eleştirileri alındı?.. Hiçbirinin.

SSK kurumunun ilaç fabrikası hangi ilaç tekellerinin yararına çalıştırılmıyor, SSK'nın kurum alacakları kimlere peşkeş çekilmiyor ki...

Aile hekimliği uygulamasına geçilecek deniliyor. Aile hekimliği tıp fakültesi sonrası 3 yıllık bir eğitim gerektiren bir uzmanlık dalıdır. Bir kararname ile nasıl 25 000 doktorun bir gece içinde aile hekimi olacağını hep birlikte göreceğiz.

Nereye elini atsan dökülüyor...

Bu sorunlar manzumesi o kadar uzun ve karışık ki, madde madde ayrıştırıp çözmek mümkün değil.

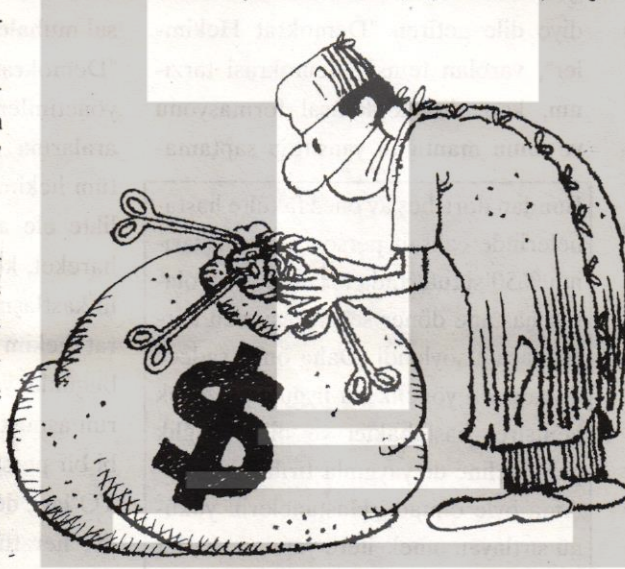
Her yıl 14 Mart'lar Hilton'larda bir elit tarafından kutlanırken, sağlık emekçisinin çabası yeterli olmuyor.

Sadece sağlık değil, sistemin tüm çarkları gözönüne alındığında; düzenin halk düşmanı karakterinin, kokuşmuşluğunun her yana bulaştığı görülür. Tüm kapitalist ülkelerin sınıf sömürsü ortaklığı dışında benzerlikleri vardır: Bürokrasi, yolsuzluklar, savaş tekelilerine bütçeden ayrılan pay, vs.

Bunları biliyoruz.

Türkiye burjuvazisi gecikmişliğinin getirdiği pervasızlıkla, tüm bu kokuşmuşluğu-her gün artan bir pıskınlıkla açığa yeniden üretiyor. Baskı onay mekanizmasını acımasızca çalıştırıyor: "Alışır, alışır"...

Ses gerçekten de çıkmıyor. Gündelik hayatın zihne yerleştirdiği "nesnel bilinç" sessizlik bilincidir. Her gelen günle hiçbir şey değişmez; değişim hayatın vizyonuna bir aksesuar olarak katılır, o kadar. Tüm toplumun gözü önünde hayali ihracatlar, iş kazaları,

Yeni Çelték'ler, rüşvetler, yolsuzluklar olurken kimsenin kılı kıpırdamaz. Biraz burjuva basının yazarları, biraz muhalif söylemlerle kokuşma devam eder. Toplum suskundur.

Aslında çelişkileri sürekli taşıyan bu olgular bir karşı çıkışı sürekli besler, ancak kitlesel halk hareketi olmaksızın radikalize olamaz. Gündelik hayatın zihne yerleştirdiği nesnel bilincin, "alışkanlıklar"ın zincirleri kırılmaz; olgular tüm berraklığıyla su yüzüne çıkmaz...

İyi güzel de, tüm sorunların çözümünü kitlesel bir halk hareketine havale etmek, bu günün sorunlarını izlemekle yetinmek, pis bir pesimizm tablosu yaratmıyor mu?

Şimdiye dek "sağlık" sistemine yönelik eleştirilerin, demeçlerin etkili olamamasının nedeni, tümüyle düzen içi gruplar olan tabip odalarının, Türk-İş'in, vd.'nin yetersiz ve etkisiz

olmasından, başkaca seslerin çıkmasındandır. Görüntüyü kurtarmak için yasak savarcasına yapılan eleştiriler olsa olsa bizde demokrasi var diyenlerin "işte bakın, baskı gruplarımız da var" demelerini sağlamıştır. Ötesini değil...

Ne yapılabilir?

Bugün tabip odalarına bağlı çalışan bir grup doktorun ve sağlık emekçisinin ortaklaşa yürüttükleri "sağlık işkolunda sendikalaşma" çalışmaları bu konuda örnektir ve dekteklenmelidir. Bu çabalar şu ana dek "Bülten" şeklinde

bir ürün verdi. Bu çalışmanın doktorundan hemşiresine, hastabakıcısından tüm sağlık personeline dek yaygınlaştırılması, hayata geçirilmesi gerekiyor.

Diğer örgütlenmelerin ise emekçilerin sendikal örgütlerinde sağlık komisyonları oluşturması (geçmiş deneyimler gibi olmaması kaydıyla), işyeri hekimliği ve SSK sorunlarına sahip çıkılması gerekiyor. Ancak bunların da "tüketiciyi koruma derneği" türünden göstermelik yapılanmalar olmasını engellemek, bu komisyonlarda çalışanların en azından parasını ödeyemediği için kızını hastanede re-

hin bırakan işçi babaya duyarlı emekçiler olması gerekiyor...

SAĞLIĞIN KORUNMA HAKKI ÜZERİNE

"Bu hak, ücretsiz garanti edilir; nitelikli tıbbi bakım: Devlet sağlık kurumları tarafından, tedavi ve rehabilitasyon kurumları ağına genişletilmesiyle, endüstride güvenlik ve hijyenin gelişmesi ve ilerlemesiyle, yaygın profilaktik (koruyucu) önlemlerin yerine getirilmesiyle, çevreyi iyileştirmeye yönelik önlemlerle, büyüyen kuşağın sağlığı için, çocuk emeğinin yasaklanmasını içeren, okul eğitim programının bir parçası olarak çocuklar tarafından yapılan işe engel olan özel bakımla ve hastalıkları önlemeye ve insidanslarını azaltmaya ve yurttaşlara uzun ve aktif bir yaşam sağlamaya yönelik araştırmaları geliştirerek sağlanır."

(SSCB Anayasası'ndan)

Doktorlar felci atlattı !

İstanbul Tabip Odası'nın yönetimi, 14-15 Nisan 1990 tarihlerinde İstanbul Tabip Odası (İTO) Genel Kurulu'nda yapılan seçimlerle el değiştirdi. Fakat bu salt bir yönetim değişikliği olarak algılanmamalı, yeni yönetim İTO'nun çehresini de değiştirmeye aday.

Daha önceki Genel Kurul'ların 400-500 kişi civarında bir katılımı gerçekleştirildiği gözönüne alınırsa, bu seneki 2.512 kişilik katılım, İTO'nun geleceği konusunda yüreklere umut tohumları serpiştirdi.

"Demokrat Hekimler" in 1.026 oyla yönetime geldiği seçimlerde, eski yönetimin desteklediği "Çağdaş Hekimler Birliği" ancak 552 oy alabildi. "Tabip Odası meslek örgütüdür, mesleki konularda yoğunlaşmalı" ana ilkesinden hareket eden "Hekim Hakları İçin Birlik Grubu" 313 oy alırken, Sağlık Bakanlığı ve İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü'nün İTO'da gerekli bölünmeyi sağlamak amacıyla desteklediği ve başhekimlerin başını çektiği "Meslekte Birlik" grubu aldığı 407 oyla emeline nail olamadı.

Ortak amaçlarını katılımcı, aktif ve "kendilerine ait" bir tabip odası yaratmak olarak tanımlayan "Demokrat Hekimler", yepyeni bir tabip odası modeli öneriyordu. Şimdi önerdikleri bu modeli tüm veçheleriyle hayata geçirmek gibi önemli ve zor bir görevle karşı karşıyalar.

TO'nun bugüne kadarki genel çizgisinin çok pasif ve uzlaşmacı olduğu gözönüne alındığında, "Demokrat Hekimler" in, TO'nun iç işleyişinin bütünüyle demokratikleştirilmesini; TO'nun sağlık politikasına taraf olmak zorunda olduğunu; sağlık personelinin grevli-toplu sözleşmeli grev hakkı için mücadeleyi önlerine koyarken, kararlı ve mücadeleci bir TO betimlemeleri

daha da anlam kazanıyor.

İTO'nun taban inisiyatifine açık, seçilmiş temsilcilerin fiiliyatta yürütücülük yapacağı, her toplantıda ilk kez gelenlerin bile oy hakkının olacağı, sık aralıklarla gerekli kurulların toplanacağı, aktif katılımı sağlayacak yeni ve yaratıcı düzenlemelerle, hekimlerin uğrak yeri olması hedefleniyor.

Özellikle eski yönetimin yerleştiği bürokratik işleyiş tepkilerini, "önerdiğimiz bir demokrasi tarzı devrimdir" diye dile getiren "Demokrat Hekimler", varolan temsili demokrasi tarzının, kapitalist toplumsal formasyonu ve onun mantığını yansıttığı saptama-

Bundan dört-beş ay önce fakülte hastanelerinde çalışan personele, maaşlarının %50'si tutarında bir ücretin ek olarak hastane döner sermayesinden karşılanacağı söylendi. Daha önce sadece doktorlara yönelik bu uygulama, artık hemşire, hastabakıcı ve diğer sağlık personeline de yaygınlaştırılacaktı.

Ama öyle olmadı. Hastanelerin yükünü sırtlayan emekçilere yapılan vaatler gerçekleşmedi. Önce %50'lik döner sermaye payı kırıldı. %30'a ve daha sonra da hemşirelere %20, hastabakıcı ve diğer personel için %10'a düşürüldü.

Profesörler döner sermayeden milyonlar alırken, sağlık emekçilerinin aldıklarını sunuyoruz: N.Ö. 5 yıllık hemşire, gündüz çalışıyor. 555.000 TL. toplam maaşın yanında 72.000 TL. döner sermaye alıyor. M.T. ise beş yıllık hastabakıcı, hasta koğuş kapısında görevli. Maaşı 425 874 TL., döner sermayeden aldığı ise sadece 32 180 TL.

%50 ile başlayıp %20 ve %10'lara indiler.

Hemşirelerin dernekleri var, ancak dernek balo ve demec verme çalışmaları yapıyor.

Hastabakıcıların ise hiçbir sendikal güvencesi yok.

sından yola çıkıyorlar.

Sınıfsal ve sınıf-ıçi eşitsizliklerin derinleştiği 1980'ler Türkiye'sinden, hekimler de paylarına düşeni alıyorlar. Ücretli hekim kitlesinin giderek çoğalması sonucu hekimler arasında sınıfsal saflaşmanın bulunduğu gerçeği "Demokrat Hekimler" tarafından kabul ediliyor. Ve bu bağlamda, varolan işlerliğe muhalif bir hekim hareketi doğuyor. Bu muhalefet, ekonomik ve demokratik haklar çerçevesinde toplumsal muhalefetin bir parçası olacaktır.

"Demokrat Hekimler", daha önceki yönetimlerin, diğer sağlık personeliyle aralarına ördükleri duvarı da yıkan, tüm hekim ve sağlık çalışanlarının birlikte ele alınmasını gerekli gören bir hareket, ki bu hareket varolan her türlü kastaşmayı da reddediyor. Demokrat hekim hareketi önüne, toplumun bugünkü yasal ve ideolojik yapılanmalarını aşmak, alternatiflerini üretmek gibi bir perspektif koyuyor.

TO'ları, deontolojik ilkeler çerçevesinde, her türlü görüş ve önerilere açık demokratik kitle-meslek örgütüne dönüştürmeyi hedefleyen "Demokrat Hekimler" e başarılar diliyoruz...

T.İ.P. TARİHİNDEN KESİTLER

A. Hamdi Dinler

Ç I K T I

T Ü M
KİTAPÇILARDA

GELENEK

KANTİNLERİ FETHETMEK DÜNYAYI FETHETMEK DEĞİLDİR

Bahar ayları üniversite gençliğinin eylemlilik grafiğinin yükseldiği aylar olagelmıştır ötedenberi. Gençliğin aktivizminin "psikolojik nedenlerden dolayı baharda arttığı" yollu açıklamalar, işin mizah yönü. Zaten bahar aylarında eylemlilik grafiğinin yükselmesine bakarak böyle bir açıklama girişimine prim verilecekse bunun aynı zamanda devrimciliğimizin "mevsimlik" olduğunun kabulü olduğu anlamına da geldiği bilinmelidir. Eğer eylemlilik grafiği yükselir ve eylem içine çekilen kitle, deyim yerindeyse, "bizim insanlarımız"dan oluşmaktaysa, bunun başka bir açıklaması olamaz. Bu yıl 1 Mart günü Yıldız Üniversitesi'nde forum yapan öğrencilerin arasına sızan bir sivil polis öğrenciler tarafından silahının almarak okul dışına atılmasıyla başlayan olaylar, "bahar"ın geçen yıllara göre biraz erken gelmesine neden oldu.

1 Mart günü Yıldız Üniversitesi'nden 50 öğrenci gözaltına alındı, okul kuşatıldı. 2 Mart günü Yıldız'a destek için gelen öğrencilerden 128'i daha gözaltına alındı. Mart ayı boyunca gözaltına alınan öğrenci sayısı 1.000'i aştı, bunlardan 300'e yakını tutuklandı. Tutuklular "siyasi" olmadıkları gerekçesiyle hücre tipi mekanlara kapatılıp, siyasi mahkumlardan tecrit edildiler. Bunun mantığını kavramak hiç de güç olmasa gerek; kitleden yalıtılması başarılı olan devrimcilerin, demoralize edilmesi, "burunlarının sürtülmesi" idi amaçlanan. Cezaevleri tehdit unsuru olmaktan çıkmış gibi görünüyordu. Cezaevlerini okul gibi kullandırmamalıydılar. Cezaevleri tekrar tehdit ediciliklerine kavuşturulmalıydı. Mart öncesi gelişmelere şöyle bir göz atacak olursak, Şubat ayının ortalarında 71 ilin emniyet müdürü biraraya geliyor. Konu, "terör olaylarının değerlendirilmesi". Toplantıda, üniversiteler bir kez daha terör odağı olarak teşhis ediliyor. Öğrencilerin potansiyel terörist olarak görüldüğü basında çıkan demeçlerle teyit ediliyor. Şu sözler o zamanlar Emniyet Genel Müdürü olan Sabahattin Çakmak'a ait: "Ülkemizde terör olaylarının odak noktasını öğrenci kesimi teşkil eder. Potansiyel güç, üniversite öğrencilerinin içindedir".

Artık "çığırından çıkmak üzere olan üniversiteler" hizaya getirilmeliydiler. Karar verilmiştir. Uygun an beklenmektedir. Mart ayı içerisinde üniversiteler polis tarafından işgal edilir.

Bunlar ülkede solu hizaya getirme planının parçaları olarak düşünülmelidir. "Zirve"siyle, 413 nolu KHK'siyle, rektörlerin biraraya getirilip üniversitelerde "muzır ceyranlar"ın önlenmesine yönelik önerileriyle... Özel güvenlik birimleri ve disiplin soruşturmalarının eksiksiz uygulanması vb. bu önerilerden sadece birkaçı. Doğu'da filizlenmeye başlayan halk ayaklanmasının bastırılması, metropollerin de bastırılması gerektiriyordu. 413, bu ses-soluk kesme operasyonunun bir parçasıdır. Zirve, hiç bozulmayan ulusal mutabakatın tezahürüdür.

Bunlar, gözleri burnunun ucundan uzağı görenlerin mağlumudur. Ya görmeyen-

ler....

Polisin üniversitelere daha kalabalık ve paldır küldür geri dönmesi bazı solcu öğrencilerde şok etkisi yaptı. Nasıl olurdu da onca meşakkatli mücadeleden sonra okulun dışına attıkları polis, bu kadar kolay geri dönerdi; nasıl bu kadar rahat hareket edebildi; neden öğrenci kitlesi bütün bu olup bitene seyirci kalıyordu vb... Bizim açımızdan, arkadaşların şaşırıp kalması hiç şaşırtıcı değil, sadece üzücü.

Mücadelenin kitleden kopukluğuna aldırılmaz görünen "aktivist" kimi dernekçilerimiz mücadele tarzının görece sertliğini her şey sanarak "mücadele yükseliyor, biz de en önde yürüyoruz" diye kof bir böbürlenme içindeydiler. "Sermayeden yiyoruz" uyarılarını aldırış edilmedi.

Yükselen mücadelenin bir anda soluksuz kalması ve "kazanılmış" mevzilerin bu kadar kolay kaybedilmesinin, peşlerinde sürükledikleri öğrencilerde şok etkisi yaratması doğaldır. Şaşırtıcı değildir, sadece üzücüdür. Bütün bu olan bitenden ders çıkarılmayıp ile daha da üzücüdür.

Polisin okula girmesiyle kantini ilk terkedilen devrimcilerdi. Can çekişen öğrenci dernekleri ölüme terkedildi. "Yenilen darbe"nin güçleri birleştirme ihtiyacını körükleyeceği umulabilirdi. Durum tam tersi oldu. Süregelmekte olan reklam yarışı daha bir kızıştı. İşin içinde en zor koşullarda bile çalışabilecek güce sahip olunduğunun "dosta, düşmana" sergilenmesi vardı.

Dövizler asılıyor, polis gelip herkesin gözünün içine baka baka, küfreder gibi, biraz da tahrik etmek için dövizleri yırtıyor, ayakları ile eziyordu. "En zor koşullar"da bile çalışabileceğini sergileyenler, kantinlere şöyle bir uğruyor, sonra da çekip gidiyorlardı. Belki de bu yolla kitlelere güven verdiklerini düşünüyorlardı. Savunmasız bırakılan dövizler, pankartlar yırtılırken, hiç üstüne alınmaması gereken, kolay yoldan tabela asmamış sosyalistlerin onurları zedelenebiliyordu. Sahipleri hangi duyguları taşıyorlardı, bilemiyoruz.

Dükkanlıkları, mücadeciliklerini gölgeleyen arkadaşlara bir kez de buradan sesleniyoruz. Asılan dövizler, hepimizin döviz olsaydı birlikte savunurduk. Eylemimizin meşruluğu ile kitlelere gidip, onları da savunmaya, hep birlikte direnmeye çağırırız. Zor günlerde alan terkedilerek güven kazanamaz. Kullanmamız gereken meşru zemini devrimcilerin bu kadar kolay terketmesi kitlelere güven veremez. Kendi anladığınız bir dille, kendi kendinize konuşursanız, o çok sözü edilen kitlenin sizi anlamasını bekleyemezsiniz.

Bu söylediklerimizle "kitlenin nabzına göre şerbet" önerisinde bulunmuyoruz elbette. Bizim açımızdan sosyalistler burjuvazinin dayattığından bağımsız, sosyalist kimliklerini titizlikle korumasını bilmelidirler. Kitlelere sosyalistçe seslenmelidirler. Bu, "biz buradayız, işin olursa bize de uğra" tavrıyla dükkanın kapısını her daim açık tutmak değildir. Deyim yerindeyse, kitlenin kapısı aşındırılmadan bir işin olamayacağı bilinerek hareket edilmelidir.

Eğer verili olanı aşmada biricik silahımız örgütlenmeye; eğer elde edilen kazanımların bir başka deyişle, kazanılan mevzilerin korunmasının biricik güvencesi örgütlenmiş kitle ise, bu kapıyı aşındırmalıyız, aşındırmaktan bıkmamalıyız. Sosyalistlerin misyonu budur.

Bir başka açıdan bakıldığında burjuvaziye rağmen burjuva düzeni içinde elde edilen kazanımların son tahlilde hiçbir güvencesi yoktur. Bunun, maksimalist bir açıdan bakıp, "varsa yoksa iktidar, gerisi boşuna" demek olmadığının hatırlatılmasına gerek yoktur, sanıyoruz. İktidar perspektifiyle hareket etmek, salt teorik açıdan doğru değil, bugün aynı zamanda en "gerçekçi" olanıdır.

Genel olarak bakıldığında, iktidar perspektifinden uzaklaşmak, sosyalizmden uzaklaşmaktır. Bu kimliğin hakkını vermek, ancak iktidar perspektifine sahip olmakla mümkündür.

Üniversiteli sosyalistler kantinin sınırlı dünyasıyla yetinemezler. Kantini fethetmenin, dünyayı fethetmek olmadığını bilmelidirler. Kantinde dünyayı, büyük harfle DÜNYA'yı fethetme perspektifiyle bulunmalıdır. Bu perspektif, kısır çekişmeler, dar bakışlılığı, protestoculuğu, yetersiz gören bir perspektiftir. Hedef gösteren, kendi gündemi olan, sosyalizmi gösteren perspektiftir.

Bunun hatırlatılmasında yarar olan bir başka nokta da; teorik devrimciliktir. Verili durumu, teorik olarak aşmadan, pratikte aşmanın olanaksızlığının vurgulanmasıdır. Diğer deyişle, devrimci teori olmaksızın devrimci politikanın da olanaksız olacağına tekrar tekrar vurgulanmalıdır.

Ne kadar kararlı bir mücadele verilirse verilsin, devrimci ya da evrimci demokratların ufku, düzenin, yani kapitalizmin dışına çıkmamaktadır. Sosyalistler devrimci-evrimci demokratlarla çizgilerinin ayrılığını ısrarla vurgulamalıdır.

Militan mücadelenin kendinden menkul bir anlamı yoktur. Biz, genç sosyalistlerin, sistem dışı, yani kapitalizmi aşma perspektifiyle, militan bir mücadele vererek bu kimliği hakedebileceklerine inanıyoruz. Bu, sosyalistlerin buldukları her alanda kitleleri düzen dışına çekmeleri anlamına gelmektedir. Bu, düzen içi "güzelleşmiş üniversite"nin kurtuluşa ikame edilemeyeceği gibi düzen içi kurtuluşun olanaksızlığının ifade edilmesidir. Bu, iktidar perspektifine sahip olmanın, iktidar hırsıyla donanmanın, sosyalizmi kurmaya muktedir olmanın ifadesidir.

Biz, bu perspektifle, kitlenin kapısının aşındırılmasından söz ediyoruz. Kitlelere gitmekten, onları sosyalist mücadeleye çekmeyi anlıyoruz. Bu işin üç-beş dövizle/pankartla, birkaç sloganla olamayacağını, bu işin uzun soluklar gerektirdiğini düşünüyoruz.

İ.Ü.İktisat ve Edebiyat Fak.'den

Bir Grup Öğrenci

**BURJUVAZİ KENDİ KRİZİNİ
ÇÖZÜMLEYEMİYOR**

Türkiye'de yıllardır döviz yetersizliği en büyük ekonomik problem olarak görüldü. Gerçekten de 1980 öncesinde uygulanan ithal ikameci sermaye birikimi rejimi için elde varolan döviz miktarı çok önemli bir ekonomik gösterge olabiliyordu. Bu dönemde döviz bitmesi demek aynı zamanda otomatik olarak sistemin tıkanması anlamına geliyordu. Yine de döviz kıtlığını bütün ekonomik sorunların anası olarak görmek hatalıydı. Çünkü bu sermaye birikimi rejiminin yaşadığı tıkanlıkların temelinde herşeyden önce verimsizlik yatıyordu aslında. Bunların yanısıra iç pazarda görülen talep yetersizliği ve üretim kesimleri arasındaki dengesizlikler ithal ikameci sermaye birikimi rejiminin zayıf yönlerini oluşturuyordu. Bu zayıflıklar dönem dönem birer, ikişer ön plana çıkarak önemli problemlerin yaşanmasına yol açtılar. En sonunda bütün bu çelişkiler üstüste bindi ve ithal ikameci sermaye birikimi rejimi ömrünü tamamladı.

Yukarıdaki "sıkıştırılmış" ve eksik özette elbetteki Türkiye'nin birikim rejimi üzerine kapsamlı bir değerlendirme yapıldığı söylenemez. Ancak yine de bu yazının önemli bir savı var, 1980'de Türkiye'de sermaye birikimi rejimi değişti ve zaten belirleyici bir etken olmaktan çok bir sonuç olan, **döviz yetersizliği kritik bir gösterge olmaktan çıktı.**

Asaf Savaş Akat 1989'un Türkiye ekonomisine neler getireceğini tartıştığı, **Görüş** dergisinde yayınlanan, bir yazısında makro ekonomik göstergelerin olumsuz sinyaller verdiğini fakat bir döviz sıkıntısı yaşanmayacağı için bu sıkıntıların bir krize dönüşmeyeceğini öne sürmüştü. Oysa 1989'da resesyon yaşandı. Üstelik bir döviz kıtlığı içinde yaşanmadı resesyon. Aksine bu dönemde eldeki döviz stoku sürekli olarak büyüme gösterdi.

Osman Ulagay ise **Özal'ı Aşmak İçin** adlı çalışmasında artan döviz stoklarının belki de büyük ölçüde, kanunsuz yollardan sağlandığını yazıyor. Ulagay Özal'ın döviz sağlamasını içine sindirememiş olsa gerek. Bu dövizlerin ne kadarı kanunsuz yoldan girmiştir bilemiyoruz elbette. Ancak bu durumu sade-

ce karanlık ilişkilerle açıklamaya çalışmanın da pek anlamlı olmadığı ortada. Sorun bizim için Özal'ın başarısını sindirip sindirememek değildir. Ortada bir başarı da yoktur zaten. İhraç ikamesi sermaye birikimi rejiminde döviz kıtlığının yaşanmaması bir başarıyı gerektirmemektedir. Döviz stoku sağlamak fetişi iktisatçıların bu tür yanlışlıklar yapmasına yolaçmaktadır. Bilimin görünüle yetinmemek olduğu biliniyor. Denge sağlamanın dışında başka hiçbir şey düşünmeyen (belki de düşünemeyen)lerin fetişlere takılıp kalmaları kaçınılmaz oluyor.

ENFLASYONA KARŞI BİRLEŞİK CEPHE

Devlet Bakanı Güneş Taner Mart ayı enflasyon oranının basın organlarında veriliş şekline rahatsız olduğunu açıkça ifade etti. Taner konuyla ilgili olarak şunları söyledi; "benim söylediğim yüzde 30 tutmaz da daha yüksek olursa memnun mu olacaksınız? Benim mat ettiğinizi mi sanacaksınız? Enflasyon hepimizin meselesi. Bu benim şahsi meselem dediğim zaman, hepimizin nezdinde söyledim. Enflasyonun yukarıda kalması hiçbirinizin işine yaramaz. Şunu da söyleyeyim, muhalefet bu konuda karşımdadır. Umurumda değil. Kabinedeki bazı arkadaşlar beni desteklemiyorlar. Bu da onların görüşü. Gruptaki bazı arkadaşlar inanmıyorlar. Onları da kınamamak lazım. Basın karşımızda. İşte buna üzülüyorum. O zaman ben de vatandaşlarıma sesleniyorum. Bu meselede, onların meselesinde benimle beraber olsunlar. Bütün bu gruba karşı verdiğim mücadelede yanımda olsunlar. Bu milli meselede karşıma kim çıkarsa çıkсын, mücadelemden vazgeçmem." Batmakta olan bir hükümetin Devlet Bakanı'ndan (daha doğrusu ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı'ndan) hezeyanlar dinlediniz. Ne kadar eğlendirici değil mi?

BİR TAKAS ÖNERİSİ

Hatırlanacaktır, yaklaşık 6-7 ay kadar önce **Cumhuriyet** gazetesinin yürüttüğü ve içeriği de aşağı yukarı "nedir bu sosyalizmin başına gelenler?" şeklinde olan bir soruşturmayı sosyalizmin tarihsel kazanım ve değerlerine sahip çıkarak yanıtlayan az sayıda kişi arasın-

da Halit Çelenk ile Muzaffer Erdost da bulunmaktaydı. Bilindiği gibi Halit Çelenk Türk Hukuk Kurumu'nun, Muzaffer Erdost da İnsan Hakları Derneği'nin yöneticisi...

Daha yakın bir tarihte, **10 Eylül** dergisinde Mahmut Dikerdem'in "Tüm Koroçilere Açık Mektup"unu okuduk. Dikerdem bu açık mektubunda Koroç ve benzerlerine karşı sosyalizm adına son derece saygın bir tutum sergiliyordu. Yine biliniyor: Mahmut Dikerdem de Barış Derneği yöneticilerinden.

Şimdi, bir bu saydıklarımız var, bir de Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin yöneticileri ve sözcüleri. TBKP yöneticilerinin neyi savundukları pek belli olmasa bile neyi savunmadıkları çok açık biçimde ortada. Komünizmi savunamıyorlar. Ortada bir terslik ya da gariplik olduğu görülüyor. Bunun giderilmesi için bir önerimiz olacak. Türkiye'deki Hukuk, İnsan Hakları, Barış derneklerinin yöneticileri en azından "sosyalizmin bunalımı" atlatılınca kadar Komünist Partisi'nin yönetimine gelseler; buna karşılık Komünist Partisi'nin yöneticileri de Hukuk, İnsan Hakları, Barış, Çevre Koruma ve benzeri derneklerin başına geçseler iyi olmaz mı?

GELENEK Yayınevi**✓ TARİH, TÜRKİYE, SOSYALİZM / M.Çulhaoğlu**

Sosyalizmin teorik mirasına liberal yaklaşımla radikal yorum arasındaki farklılaşma Türkiye'de nasıl somutlanıyor?

✓ SOVYET DIŞ POLİTİKASINDA İLK YILLAR / C.Hekimoğlu

Tek ülkede sosyalizm mücadelesinin bugüne uzanan dönemeçlerinin "liberal olmayan" bir yorumu.

✓ EĞİTİMİN VE EMEĞİN KURTULUŞU YOLUNDA GENÇLİK

Gençlik mücadelesinde evrimci ve devrimci demokrat mirasın ötesinde sosyalist devrimci bir perspektif.

✓ SOVYET DENEYİNDEN SİYASET DERSLERİ / M.Çulhaoğlu

1917'den Perestrojka'ya, Perestrojka'dan nereye? 300 sayfa içinde geleceği öngörebilmenin ipuçları

✓ TİP TARİHİNDEN KESİTLER / A.Hamdi Dinler

Politikamızın ve mücadelenin içinden "hangi mirası devralmamalıyız?" sorusuna bir yanıt, fakat anlatsal bir anı kitabı değil...

"Ekim" hepimizdir

Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'ndeki gelişmelerin olduğu boyut, sosyalist harekette bu gelişmeler karşısında politik tavır üretmek durumunda olan kesimlerin önemli bir duyarlılığa sahip olmasını gerektiriyor.

Glasnost ve Perestroyka nitel bir sıçramanın, Sovyet sosyalizminin yaşadığı sorunların nihai hedef doğrultusunda aşılmasında zorunlu olan bir sıçramanın projesi olarak ilan edildi.

Sosyalistler, ne olursa olsun ileriye dönük böyleli bir sıçramanın imkanlarını değerlendirme çabasına sahip çıkmak durumundadırlar. Çünkü başarılı olduğunda sosyalist sistemin prestiji, uluslararası sosyalist hareketin moral desteği artacak ve her şeyden önemlisi Ekim'den bu yana sosyalizm teorisini ve pratiğinin hiçbir zaman vazgeçilemeyecek bir kazancının geliştirilmesi ve ilerletilmesi sözkonusu olacaktır.

Ancak 1986'dan bu yana nihai hedef doğrultusunda atılan ciddi bir adım görülmedi, aksine bu sürecin yan ürünleri sosyalist hareketin ortak mirasını riske sokan etkiler yarattı.

Tüm bunların yanında Doğu Avrupa'da

hızlı girilen sürecin Sovyetler Birliği'nde aşılmaya çalışılan dönemeçle yakından ilgisi vardır. Doğu Avrupa toplumları yaşanan süreç kendi özgül konumlarından, II.Savaş sonrası girilen zorlu sosyalist inşa yolunda biriken sorunlardan kalkarak girdiler. Sovyet sosyalizminin bugün aşmak zorunda olduğu eşik ile Doğu Avrupa'da bugün boğuşulan sorunları ve bu toplumlardaki değişimleri bir ayniyet ilişkisi içinde ele almak yanlış da olsa, Sovyetler Birliği'nde içeride atılan adımların uluslararası alandaki "yükümlülükleri", şimdiye kadar bir güvenlik kuşağı statüsünde görü-

len bu coğrafyada anti-sosyalist yönelimleri de içeren bir dinamizmi serbest bırakmıştır. Aynı şekilde bu dinamizm içerisinde, bu ülkelerin komünist partileri de savunmasız bırakılmıştır.

Sosyalistlerin Doğu Avrupa'da ve Sovyetler Birliği'ndeki reel sosyalizm pratiklerinde aşlamayan sorunların aşılmasını, partinin öncülük rolünün bir meşruiyet temelinde kazanılmasını, şimdiye kadar güdüklü katılımcılık boyutunun geliştirilmesini vb., kısaca kitaba daha çok uyan bir sosyalizmin cisimleşmesini isteme hakları her zaman vardır. Dahası bu haktan vazgeçmenin sosyalizm ütopyasından vazgeçmek anlamına geleceği de açıktır.

Ancak böyle bir noktadan kalkarak sosyalizmin kazanımlarının tehdit altına girmesini ileriye dönük bir hamlenin bedeli olarak sindirmek de kolay değildir. Uluslararası sosyalist hareket sosyalizmin kuruluşu pratiklerinde zorlu dönemeçlerin bir bedeli gerektirdiğine çokça tanık oldu, ama her seferinde sosyalizmin kazanç hanesine artılar kaydedilmesi şartıyla. Yoksa dünya sosyalist sisteminden bazı ülkelerin kapitalizm hanesine yazılmasını maliyet muhasebesinin konusu yapmak hiçbir zaman sözkonusu olamaz.

Bugün Doğu Avrupa'da sosyalizmin kazanımları önemli bir tehdit altındadır. Polonya, Macaristan ve Romanya'da bunun artık bir tehdit olmaktan çoktan çıktığı biliniyor.

Tüm bunlar sosyalist ülkelerdeki gelişmelerin değerlendirilmesinde iki yönlü bir duyarlılığa sahip olmayı gerektirmektedir. Sosyalistler, sorunlu da olsa kazanımlarını koruyabilen bir sosyalizmi bugünün "kapitalizme geçiş toplumları" karşısında savunmak sorumluluğuyla karşı karşıyadır. Reel sosyalizmin yaşadığı sorunların tesbit edilmesi, "böyle olacaksa hiç olmasın" türü pişkin bir sorumsuzluğa prim vermemelidir. Diğer yandan bu sorunları yok saymak ve sosyalist inşanın ilerletilmesi açısından bunların aşılması zorunluluğuna işaret etmek gerekiyor.

Bu nedenle, "biz zaten söylemiştik" türü bir kolaylıkla timsah gözyaşları dökenler ciddiye alınamazlar. Böylesi bahsedilen duyarlılığa çoktan uzak düşmüşlerdir. Lekesiz bir sosyalizmi ancak zihinlerindeki tasavvurlarında bulabileceklerdir.

Duyarlılık ise, hem reel sosyalizmin tarihi kazanımlarının yükünü ve sorumluluğunu cesaretle sırtlayabilmekte hem de ütopyaya titizlikle sahip çıkabilmekte, iki görevin de aynı anda hakkını verebilmekte yatıyor. Ne birinden vazgeçebiliriz ne de diğerinden.

İkisinden de vazgeçmeyeceğiz... "Ekim" hepimizdir. Türkiye'li sosyalistleri ve devrimcileri "Ekim'e sahip çıkmaya, sahip çıktığını, bir mirası hovardaca harcayanlara kanıtlamaya çağırıyoruz.

türkiye'den dünya'ya

Cemal HEKİMOĞLU

ŞİMDİ TARAF TUTMAK ZAMANIDIR

Şimdi taraf tutmak zamanıdır. Bunca sorunun içerisinde çırpınan bir toplum için bir "sosyalist direnişi" savunmanın anlamsızlığı üzerine sayfalarca gerçek üretilebilir. Ancak, bugün kendisini Ekim'in, öncülerin yolunda gören hiç kimse onca zorlukları aşmış, uğruna nice fedakarlıklarda bulunmuş, geri adımlar atılmış ve on yıllardır uluslararası sermayeye rahat uyku yüzü göstermemiş bir sosyalizm deneyiminin "başarılımadı" damgasını yiyerek tarih olmasını kabul lenemez. Sovyetler Birliği'nde sosyalist deneyim bu kadar güçlü olmadığını gösterecektir.

Şimdi taraf tutmak zamanıdır. Kim, nerede, taraflar hangisi denecek, sorunun bir "toplum çürümeye" olduğundan dem vurulacaktır. Oysa biz marksistiz, yıllardır bir anlam taşıdığı için, ortaya çıkan sorunları bile bile sosyalist üretim ilişkilerinin kurulmasının başka düzlemlerde de işçi sınıfının ideolojik-siyasal şekillenmesi esas olmak üzere ürün vereceğini savunduk. Marksist olduğumuz için, bugün de gelinen noktada sosyalist kazanımların kendisini savunacak toplumsal güçleri harekete geçireceğine inanıyoruz.

Bu toplumsal güçler yıllar boyu "hep doğru olan", "her şeyi bilen" bir partinin öncülüğünde mücadele ettiler. Parti hata yapardı, ama onu ancak kendisi düzeltir, yine doğru kalırdı. Bu materyalist olmayan ama anlaşılabilir ilişkilerin yerine "hiçbir şeyi beceremeyen", "tarihi yükzarı suçlarla dolu" bir ayrıcalıklı topluluğunun küleleri kandırması konusunda, üstelik bunu yine partinin kendisi yaptığında, sosyalizmin toplumsal güçlerinin ne kadar silâhsız, ne kadar başbozuk kaldığını gördük. Öyle ki o çirkin suratlı, felaket habercisi Yeltsin, normalde yanından geçemeyeceği madencilerin gözünde Rus toprağının erdemlerini simgeler hale geldi.

Bu dönem bilebilir. Sovyet toplumunun ilerici güçleri, başta işçi sınıfı, eğer şimdiye kadar Sovyet toplumunun temel direği olan parti içerisinde sağlıklı bir direniş ve sonrasında perspektif oluşturulabilirse, daha şimdiye örgütlü bir biçimde savunmaya başladıkları değerleri daha kararlı bir biçimde sahip çıkacaklardır. Ancak işçi sınıfının yeniden güveneceği, sahipleneceği siyasal bir öncüye, açıkçası kendisini yenilemiş bir partiye ihtiyacı vardır.

Şimdi bu aşamada, taraf tutmak zamanıdır. Şimdi, bu siyasal öncü tamamen Sovyet emekçilerinin kazanımlarının sözcüsü oluncaya kadar, kimi durumlarda Rus milliyetçiliği ve snüfalistü bir devlet geleneği ideolojisinden etkilenilse bile, yine de Sovyet toplumunun en iyi eğitilmiş, rotasından en az çıkmış unsurlarını barındıran silâhli kuvvetler ve güvenlik teşkilatlarının Sovyet Anayasası bağlamında tamamen meşru muhafaza çabalarına taraf olma zamanıdır.

Şimdi, 28. Parti Kongresi afresinde, sonucu ne olursa olsun, sosyalizmin paha biçilmez kazanımları için kavga vereceklerin yanında taraf tutma zamanıdır.

Şimdi, yalnız bizim için değil, çok yetkili ve bugün gelinen noktada çok "sorunlu" kişilerin de taraf tutma zamanıdır.

Şimdi, sosyalizmden yana taraf tutmak zamanıdır...

Sayın Sungur Savran Ekim 1988'de, Sınıf Bilinci'nde, benim daha önce Gelenek'te çıkan kısa bir değinimimde SBKP içindeki görüş ayrılıklarını görmek istemememi eleştirerek "yarın SBKP içindeki ayrılıklar konusunda tavır almak zorunda kalınca bugünkü inançlar ne olacak" sorusunu yöneltmişti. Ben hiçbir zaman nesnel bir yaklaşım uğruna sorumluluklarını unutma durumuna düşmek istemedim. Savran'la aramızdaki fark; biz kendimizi bir geleneğin parçası sayıyoruz, bu anlamda kimi zaman çok nesnel sayılamayabileceğimiz siyasal konumlanışları tercih etmemizin o geleneğin parçası olmanın zorunlu faturası olarak görüyoruz. Siyasi mücadelede zamanlama büyük önem taşıyor. Şimdi, taraf tutuyoruz ve yine olabildiğince dikkatli ve sorumlu olmaya çalışıyoruz. Biz, "bürokratik kast"ın egemenliğini sarsıcı her toplumsal dinamikten kendimize bir pay çıkaracak, bu anlamda aynı anda birçok "taraf"ta olabilecek kadar siyaset-dışı olamıyoruz. Evet, şimdi bir taraf tutuyoruz. Siz ne taraftasınız? Polonya'da taraftınız, Romanya'da taraftınız, Azerbaycan'da taraf oldunuz. Tercihler isabetli olmadı. Şimdi Sovyetler'de Kagarlitskiy'in liberal rüzgarı ile yetinmek ne kadar isabetli olacak? Yeltsin'ler, Popov'lar, Afanasiev'ler veya mantar gibi biten yüzlerce akam, "ah bir de piyasacı olmasalar" türünden bir hayıflanmanın ötesinde "son darbe"yi vuracak anti-bürokratik odaklar biçiminde değerlendirildiğinde nasıl bir taraf olunacak?

ABD ekonomisinde kara bulutlar

ABD'de sınıai yatırımların ciddi boyutlarda azalma göstermesi bu ülkenin ekonomisinin geleceği açısından hiç de parlak bir tablo çizmiyor.

1988 yılının Aralık ayı ve 1989 yılının tamamı itibarıyla ABD'nin dış ticaret açığı son 5 yılın en düşük düzeyine indi, ancak sınıai yatırımlarındaki düşüş Amerikan sanayiinin dünya pazarlarındaki rekabet gücünün sürekli erozyona uğramasına sebep oluyor.

Kısacası ABD'nin dünya piyasalarında Japonya ve Federal Almanya karşısındaki göreceli üstünlüğü giderek zayıflıyor. Daha da önemlisi bu ülke içinde bulunduğu durumun hâlâ pek farkında değil. Oysa Amerika Birleşik Devletleri'nin rakipleri karşısında gücü hızla zayıflıyor.

Amerikan ekonomisinin güçsüzleşmesine yolaçan faktörler ise ilk bakışta şunlar; federal hükümetin kronik bütçe açığı ve bu açıklara bağlı olarak faiz oranlarının yüksek seyretmesi ve iç tasarrufların yetersizliği. Ancak bu ülkede kurumlar vergisinin ve sermaye gelirlerinden alınan diğer vergilerin çok yüksek olduğunu ve bu nedenle ABD'nin araştırma ve geliştirmeye gittikçe daha az oranda kaynak ayırabildiğini söyleyenler de var.

Elbetteki açık veren federal hükümetin bütçesi değildir. Açık Amerikan kapitalizminin açığıdır, açığı yüklenmek görevi ise federal hükümetin bütçesine kalmıştır. Yeterince verimli olmayan Amerikan şirketleri ise "araştırma geliştirmeye para ayıramıyoruz, bizden az vergi alın" diyorlar. Bu, bütçe açığının biraz daha büyümesini istemektir. Bütçe açık verince bunun suçu bütçeye atılacaktır. Oysa Japon ya da Alman şirketleri çok daha verimli ça-

Hadi Samkurular paçanı, dön köşeyi...

lışılmaktadırlar ve böylesi bir desteğe ihtiyaç duymadıkları için de ülkelerinde bir bütçe açığının doğmasına yol açmaktalar. Bu ikilem burjuva iktisatçıları tarafından aşılamaz, çünkü bayağı iktisatçı görünümüne yetinendir ve daha derinlere bakmaya alışık olmayanlar hem bütçe açığını eleştirmekten hem de kurumlar vergisinin ve sermaye gelirleri üzerinden alınan diğer vergilerin azaltılmasını istemekten geri durmayacaklardır.

Aynı çelişkiyi burjuva iktisatçısı bütçe açığına paralel olarak faiz oranlarının yüksek bir düzeyde seyrettiğini söyleyip yakınıırken yaşamakta. Çünkü aynı iktisatçılar iç tasarrufların bir türlü artırılmadığından da yakınırmaktalar. Eğer yüksek faiz oranları tasarrufları artırıcı bir rol oynasaydı aslında ortada bir problem kalmayacaktı. Ama ne yazık ki kapitalizmin kaçınılmaz tökezlemeleri sırasında burjuva iktisatçıların amprisist bağıntı ve modelleri hep tuzla buz oluyor. Ne yapacağını şaşırarak burjuva iktisatçıları ise panik içinde ağızlarına ne gelirse söylüyorlar. Her iki cümlede bir önce söyledikleri ile büyük bir çelişkiye düşme pahasına

yapıyorlar bunu.

Çözümü ise uygulayıcılar çoktan öldüğünü söyledikleri Marks'tan alıyorlar. Burjuvazi Marks'ın söylediklerinden birşeyler çıkarmaya çalışıyor ve kendi iktisatçıların bağınazlıklarının yanısıra Marks'ın açıklamalarını uyarı olarak kabul ediyor, onun analizini tam tersi bir amaçla kullanıyor. Bunun da yeni bir şey olduğu sanılmamalıdır. Kokuşma sürecini tamamlamış olan burjuva iktisadı burjuvazinin çoğu kez demogoji malzemesi olmanın ötesinde işine yarama-

makta. Hiç şüphe etmemek gerekiyor, ABD'de burjuvazi yaşadığı bunalımın faturasını kimlere çıkartması gerektiğini ve bunun incelikli yöntemlerinin (onların işe yaramadığı noktada İngiltere örneğinde olduğu gibi incelikli olmayan yöntemlerinin) neler olduğunu çok iyi biliyor ve bunları uygulamaktan da kaçınmayacak.

Bu alanda yapılmış araştırmalar da yukarıda söylenenleri doğrular nitelikte; ABD'nin rakiplerinden Japonya'da, sanayi araştırma ve geliştirme harcamaları geçen yıl yüzde 20 artarken, ABD'de gerileme gösterdi. Bunun yanısıra ABD'de sanayiinin yatırım sermayesi yaratma maliyeti Japonya'dakinin üç misline çıktı. Japonya'da ihracat gayrisafi milli hasılanın (GSMH) önemli bir kısmını oluştururken, ABD'nin GSMH'sında ihracatın payı yüzde 11'e gerilemiş durumda. Amerikan emekçilerini zor günler bekliyor. Böylesi bir döneme ne derece hazırlıklı girdiklerini, kayıplarının ne kadar olacağını ise buradan kestirmek mümkün değil, önümüzdeki günlerde hep birlikte izleyip göreceğiz.

Sadece heykeller mi sökülüyor ?

Dünya kapitalizmi sosyalist ülkelerin yaygın meta üretimine geçişini sağlamak (daha doğrusu bu ülkelerde geri dönüş yanlılarını güçlendirmek) amacıyla 1990 sonuna kadar bir kalkınma bankası kurmayı hedefliyor. Bankanın gelecek yılın ilk aylarında faaliyete geçmesi öngörülüyor. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 34 ülkenin delegelerinin katıldığı ve geçtiğimiz ay tamamlanan toplantılarda, bankanın kuruluşu, sermaye yapısı, kredi kullandırma koşulları gibi konuların kesinlik kazanması amacıyla 3 çalışma grubu oluşturulması kararlaştırıldı. Bu grupların yaptıkları çalışmaların sonuçları 10-11 Mart tarihlerinde yine Paris'te düzenlenecek toplantıda ele alınacak. Yetkililer bankanın toplam sermayesinin ne kadar olacağı ve hisselerinin dağılımı konusunda henüz bir görüş birliğine varılamadığını belirtiyorlar. "Doğu Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası" olarak adlandırılan bankanın merkezine ev sahipliği yapmak için 20'den fazla ülkenin talipli olduğu bildirildi. Bu ülkeler arasında batılı ülkelerin yanısıra Polonya, Macaristan, Çekoslovakya ve Yugoslavya da bulunuyor. Bankanın kurulmasına ilişkin çalışmalar tamamlandıktan sonra, 34 ülkenin parlamentosu tarafından ayrı ayrı onaylanması gerekiyor.

YUGOSLAVYA'DA AYLIK ENFLASYON ORANI YÜZDE 58,8

Aralık ayında Yugoslavya'da enflasyon oranı yüzde 58,8 oranında gerçekleşti. Bu aynı zamanda 1989 yılında Yugoslavya'nın aylık enflasyon oranında yeni bir rekor daha kırdığı anlamına gelmekte. Enflasyona karşı mücadele, 26 Aralık'ta Yugoslavya parlamentosunca onaylanan önlemler paketinin en başlıca unsurunu oluşturuyor. Paketin 1990'da enflasyon oranını yüzde 13'e indireceği yolundaki hükümet açıklamasına ise "inanmak" mümkün olmuyor.

YUGOSLAVYA'DA MENKUL KIYMET

BORSASI KURULDU
Yugoslavya'da uygulanan liberal ekonomik politikalar doğrultusunda ilk menkul kıymet borsası kuruldu. Yugoslavya'nın kuzeyindeki Ljubljana kentinde kurulan borsada kote edilen hisse senetlerinin toplam değeri 20 milyar dinar (yaklaşık 17 milyon dolar) olarak belirlendi. Borsadaki hisse senetlerinin yaklaşık yarısına, 23 Yugoslav banka sahip bulunuyor. Ante Markoviç hükümeti ise izlenen liberal ekonomik politikalar sonucunda sağlam bir sermaye piyasası oluşturacaklarına ve Yugoslavya'yı liberalizmle düze çıkarabileceklerine "sarsılmaz" bir güven beslemeyi sür-

dürüyor.

ÇEKOSLOVAKYA DA DEVALÜASYONLA TANIŞIYOR

Sosyalist ülkelerde yaşanan hızlı dönüşümlerle birlikte halk enflasyon, devalüasyon gibi olgularla haşır neşir olmaya başladı. Çekoslovakya Maliye Bakanı Vaclav Klaus'un açıklamasına göre, Polonya ve Macaristan'ın ardından, Çekoslovakya'da da yerel para biriminin değeri, Batılı para birimleri karşısında düşürülecek. Bunun yanı sıra Çekoslovak kronunun Batılı para birimleri karşısındaki değeri düşürülürken diğer sosyalist ülkelerin para birimleri karşısındaki değeri artırılabilecek.

Çekoslovakya'da hükümet devlete ait işletmelerin toptan özelleştirilmesinden yana olmadığını, öncelikle değişik mülkiyet tiplerini yaygınlaştırmayı, yakın bir gelecekte Uluslararası Para Fonu'na (IMF) üye olmayı ve silah üretimini uzun vadede kısarak bu sanayinin kullandığı kaynakları başka alanlara aktarmayı hedeflediğini açıklamıştı.

MACARİSTAN RUBLE İLE TİCARETİ YASAKLADI

Macaristan hükümeti elindeki "ruble fazlasını" eritebilmek için bu parayla ihracat ve ticari anlaşma izinlerini iptal etti. Macaristan Ticaret Baka-

nı Tamas Beck konuyla ilgili olarak yaptığı açıklamada, 24 Ocak tarihinden itibaren yürürlüğe giren uygulamanın ülke üzerinde yük olan ruble fazlasını eritmeyi amaçladığını belirtti. Beck, Batılı ülkelerden alınan borçlarla ruble cinsinden ihracatın finanse edildiğini belirterek, bu uygulamaya son vermek durumunda olduklarını ifade etti. Macaristan'ın konvertibl olmayan paralarla yapılan ticaret dengesinde 1,5 milyar rublelik fazlası bulunuyor.

DEMOKRATİK ALMANYA'DA 220 DEV İŞLETME BAĞIMSIZ HALE GETİRİLİYOR

Demokratik Almanya ekonomisinin belkemiğini oluşturan 220 dev sanayi kuruluşu küçük ve orta işletmelere dönüştürülüyor. D.Almanya Başbakanı Hans Modrov yaptığı açıklamada ülkenin ürünlerini dünyada daha rekabetçi hale getirmek ve verimliliği artırmak için tek merkezden yönetilen bu işletmelerin bağımsız hale getirildiklerini söyledi. Ayrıca bu kuruluşların yabancı sermaye ile ortaklık kurmaları da hedefleniyor. Kararın alınmasında basit bir kapitalizme özlemin etkili olduğunu düşünmemek gerekiyor. Demokratik Almanya hükümeti bu dev kuruluşlarda çalışan eğitimli işgücünün Federal Almanya'ya gitmesini önlemeyi de amaçlıyor.

Sovyet Sineması üzerine bir deneme

E. Esin BOZOĞLU

Şu anda neler peşinde olduklarını tam olarak bilmek olası değil ama, Sovyetler Birliği'nde kavramlar kısa süre içinde boşalacağından, sinemacıların yeni birşeyler üretmeleri de zorunlu hale geliyor. Tabii yenilik deyince **Küçük Vera** türü, Batı'da üzerine "mal bulmuş mağribi" gibi atlanan küçük olayları kastetmiyorum. Ne de yine Türk sinemalarında ve televizyonda da gösterilen **Moskova Gözyaşlarına İnanmıyor** türü derinlik yoksunluklarından söz etmek istiyorum. Gerçi glasnost böyle revaçtayken sanat alanında ideolojik anlamda alkışlanacak ürünler bulmak zor, hatta imkansız olabilir, ama iyiyi aramak da her zaman için bizim hakkımız.

1986 ile birlikte bir süredir raflarda bekleyen filmler içte, ama özellikle de Batı ülkelerinde piyasaya sürüldü, önemli ödüller kazandı. Bunları bir bakıma her yumuşama döneminde olduğu gibi Sovyet sanatçıların Batı'da ödüllendirilmeleri şeklinde de düşünmek mümkün. Şimdilerde ise bizzat Sovyet sanatçıların Batı'ya açılması, sinemacıların ortak yapımlara yönelmesi, oralarda pazar bulma çabaları sözkonusu... Yani bir değişiklikten de söz edilebilir.

Sinemada Batı'ya açılma arayışları tartışıldığında çok eskide kaldığı ve asıl önemli ürünlerini yine Sovyetler Birliği'nde verdiği için Eisenstein bir kenara bırakılacak olursa unutulmaması gereken A. Wajda örneği var. Ayrıca yine Sovyet sanatçıları Tarkovskiy ve çok önemli olmasa da bir Konçalovskiy'den söz etmek gerekir. Wajda Batı'ya açılırken **Demir Adam**'la başlıyor, Büchner'in oyunundan uyarlama **Danton** -yani Fransız Devrimi'nin bir sağ yorumu- ile devam ederek **Ecinniler**'e, hem de kendi içinde oldukça tutarlı bir sağcılığa ulaşıyor.

Görüş ve inançlarının gönüllü sürgün yıllarında fazla değişmediğini yani önceden oluştuğunu söyleyen Tarkovskiy ise öncelikle "dindar" bir adam. Ve yine kendi deyişle Batı'ya açılma "uygar dünyanın materyalizme ne ölçüde teslim olduğunu" anlamasına yarıyor. Ancak bu görüş mantıklı sonuçlarına uzatılırsa derinliği "parayla sadet olmaz" türünden bir materyalizm karışıklığına ve yine Tarkovskiy'de Hıristiyanlığı da aşan bir tinsellik ve mistisizm arayışına varıyor. Ayrık bir örnek olarak bir kenara koymak gerekiyor.

Devam edecek olursak yaşanan ideolojik erozyonu bir tek "Batı" faktörüne bağlamak çok yanlış olur. Sözkonusu olan daha çok birçok değişkenin birarada etkilediği bir süreçtir. Ancak burada söylenmek istenen kısaca şu: Sovyet yönetmenlerin entelektüel düzeyleri ve yaratıcılıkları, ayrıca sinema alanında sahip oldukları gelenek konusunda hiçbir şüphe taşımamakla birlikte bu birikimin bir hiç uğruna yok edilmesi de gelebilir Batı'ya açılma çabaları içinde. Ayrıca denildiği gibi "kültürel demir perde"yi kırmak da Batı'nın her zaman beklediği türden tarihe bakışta verilen ödünler ve ideolojik yozlaşma şeklini almaktadır.

Rafa kaldırılan filmler dendiğinde yüzden fazla üründen söz ediliyor. Bazılarını, özellikle de Batı'da festivallerde ödül kazanan kimi örnekleri İstanbul Sinema Günleri'nde izleme olanağı bulduk. **Hınzır Öykü**, **Elveda, Tema**, **Nedamet** (Pişmanlık), **Müdahale**, **Komiser...** sayı çoğaltılabilir. Özellikle de bir Dostoyevskiy uyarlaması olan **Hınzır Öykü**'yü, **Tema**'yı, **Müdahale** ve **Komiser**'i izledikten sonra sinemanın denetimi, bunun kimler eliyle ve ne şekilde yapılacağı, aranacak kıstaslar konusunda tekrar ve uzun boylu düşünme ihtiyacı duyduk. Çünkü bu sayılan filmleri, eleştirecek yanları olmakla birlikte **Elveda**'yı rafa kaldırmak için bir tür hezeyan içinde olmak ya da iyi bilinmeyen bir alanda oynuyor olmak gerekir. Bu söylenenlerden devletin, dolayısıyla da proletaryanın finanse ettiği filmlerle örneğin **Nedamet**'te olduğu gibi açıkça gerici yapılabildiğini onayladığım anlamı çıkmamalı. Hiç kuşkusuz eleştirelilik ile ideolojik yıpratma arasındaki farkı kimi zaman zor olsa da saptayabilmek gerekiyor. Söylemeye çalıştığım kurulu komisyonların tek tek filmlerin ideolojik açıdan "uygun" olup olmadığını denetlemesinden farklı bir şeydir. Sovyetler Birliği'nde ortalama eğitim düzeyi, okuma oranı ve kültürel beklentileri hayli yükselmiş bir alıcı kitlesi mevcut. Bu ise asıl "eleştirelilik" arayışlarında şablonların rafa kaldırılmasını gerektiriyor. Bizzat "popüler" sanat alanında bile kıstaslar Batı'dan hayli farklılaşmış durumda. Örneğin Nikita Mihalkov'un Batı'da çok ilgi gören İtalyan-Sovyet ortak yapımı hoş filmi **Siyah Göz-**

ler'in Rusya'da o kadar çok ilgi görmediği söyleniyor.

Sovyet insanı sosyal sorunlara, Batı'dakilere oranla çok daha fazla derin bir ilgi besliyor. Rus sanatçısı hâlâ sanatın toplumsal bir görevi olduğuna inanıyor. Bir Stalin karşıtı John Berger'e göre Ruslar sanatın bireysel ve toplumsal gelişmeyi derinden etkilediğine inanıyor. Hatta sanatı bir tür kehanet olarak gördüklerini ekliyor. (**Sanat ve Devrim**, V Yayınları) Bunun ayrıca bir karşılığı da var. Sovyetler Birliği'nde sanatçılara çok değer veriliyor.

İdeolojiden sözedildiğinde akla ilkönce "kitlelerin eğitimi" gelince sanat alanında işler biraz sarpa sarıyor, bu açık; ve salt bu amaçla yola çıktığında didaktizmden, kolaylıktan kurtulunamıyor. Ya da Yevtuşenko'nun dediği gibi denetleme kurulları kendi düşmanlarına komünizmin düşmanı gözünü bakınca çok yanlış yapıyor. (**Yaşantım**, E Yayınları)

Bugünlerde kitleleri eğitmekten hemen hiç sözedilmemekle birlikte ideoloji cephesinde alttan alta bir erozyon yaşanıyor. Öte yandan glasnost'un kişisel ve deneysel sinemayı yeniden dirilttiği söyleniyor. 1920'lerin sonlarına doğru sinemanın Hollywood taklidi ticari ya da avant-garde-dolayısıyla popüler olmayı başaramayan örneklerle dolu olduğu saptaması yapılarak merkezleşme çabalarına girilmişti. Bu değişim hele sözkonusu olan geniş bir hitap gücüne sahip olan sinema olunca ülkedeki diğer dinamiklerle de etkileşim içinde gerçekleşti. Bir üçüncü tür, yani ideolojik olarak doğru çizgide ve popüler sinema özendirildi. Ancak film üretiminde de büyük bir düşüş yaşanmıştı. Çünkü Hollywood taklidi melodramlar bir kenara konacak olursa, bu, deneysel çalışmalara indirilmiş bir darbe oldu.

Yukarıda anlatılanlar ve burada değinilmeyen diğer kimi sorunlar perestrojka öncesi herkes için bir açmaz oluşturmaktaydı, bu doğru. Ancak ideolojik hegemonya oluşturmamanın eski ve stereotip biçimlerini eleştirmek batıcılığı, Batı sanatının da yaklaşık bir yüzyıldır önünü tıkayan kimi normları, burjuva liberter görüşleri, burjuva demokratizmini getirecekse, bu zaten dünya üzerinde güçlü bir hegemonyaya sahip bir diğer ideolojiye doğru hızla yolalmak anlamına gelecektir.

Mayıs neyi anlatır ?

ÖLÜ MÜ DENİR ŞİMDİ ONLARA

Doğanın şenlendiği, çocukların kırlara koştuğu bir ay Mayıs ayı. Dünyanın en uyanık ve sinsi burjuvazisi, Türk burjuvazisi için Mayıs ayının ilk günü Bahar Bayramı. Şimdi o taktik bitti, hıdrellez numarası başladı.

Türkiye'de her kavramın, her değerın, her günün iki içeriği olmalı. Biri, burjuvazi, diğeri bizler için. Fakat Mayıs ayı daha bir farklı.

Jale Yeşilnil. Liseli arkadaşları 2 Mayıs günü Göztepe'deki eski Arya Meir, sonraki 50. Yıl Lisesi olarak adlandırılan okulun tabelasına onun adını yazdılar. O okulun, bizler için adı Jale Yeşilnil Lisesi idi. Şimdiki kuşak unutmamış.

Jale, 1 Mayıs 1977'de, Taksim'de katledilen 36 insanımızdan biri. Hamdi, Ziya, Kadriye, Leyla, Hacer, Sibel, Kadir, Ali, Ömer ve diğerleri... 1 Mayıs şehitlerinin ne ilkleri ne de sonuncularıydılar. O alanın adı değişti.

70'li yıllarda bir şiir vardı: "Bizim de dağlarımız vardır, Che." Bizim asıl şehirlerimiz vardı, fakat burjuvazi bir bölük devrimciyi dağlara sürdü. 70'li yıllar, dağların ölüm anlamına geldiği yıllar oldu. Tıpkı Che için olduğu gibi. 31 Mayıs 1971'de olduğu gibi Nurhak dağlarında üç genç kurulu düzenin ateşiyle yüzyüze geldi. Sinan Cemgil, Alpaslan Özdoğan, Kadir Manga. Nurhak, elde silah ölmek, şehirde tutunmamak oldu. Belki şimdi bile öyle.

1972'de darağaçları işlemeye başladı. 6 Mayıs günü, üç kez darağacı ilmeği sıkıldı. Üç kez, üç genç bedenın ağırlığını çekti, ilmek. Deniz, Hüseyin ve Yusuf için. Şimdi her 6 Mayıs'larda burjuvazi şöyle bir tedirgin olur. Ne yazık ki sadece tedirgin olur. Şimdi sorun bir hımbıl bürokrata, Deniz Gezmış ismini duyunca ne düşünür. Bir ensesi kalına sorun, yıllar önce paçasından solculuğa bulaşmış aydına sorun. Onlar Deniz deyince Ölüdeniz'i anlarlar. Biz başka Deniz'i görürüz.

Bundan 10 sene önce Mayıs'ın ilk günleri otobüsten aldılar. Belki hücresinde teptiği fırsatları düşünmüştür. İktisatçıydı. Bir tek adını söyledi. 22 Mayıs günü hastahaneye komada getirildi. Saat 13.15'de Haydarpaşa Askeri

Hastahanesi'nin morgunda soğumuş ölü bedeniyle yatıyordu ve yapayalnızdı. Osman Mehmet Önsoy'un son sözlerinin "Yaşasın Sosyalizm" olduğu kayda geçti.

1973 yılında ise 18 Mayıs'da köyden köye iz sürüp yakalayamadıkları bir genç, İbrahim, Diyarbakır'ın işkencehanelerinden birinde burjuvazinin elinde kaldı. Mayıs, ölümcül bir bahar ayı olmaya devam etti. Aziz Ağaç, Nurettin Yedigöl, Sevim Akbaş, Ömer, Şadiye, Hüseyin...

80'li yıllarda cezaevlerinde, kısırıldıkları evlerde ve işkencede ölenler daha fazlaydı. Cevdet'ler, Necmi'ler, Eşref'ler, Ramazan'lar, Adil Can'lar, Vedat'lar... Kimisinin o ay öldüğü, aylar, yıllar sonra belli oldu.

Daha adlarını sayamadıklarımız var. Gerçekte liste yapmak gereksiz. Çünkü her biri ölü bedeninde, isminde diğerlerini temsil ediyor.

Bizim nasıl geleneklerimiz varsa, burjuvazinin de var. Geçen yıl 1 Mayıs'da "o işçilerin katılmadığı 1 Mayıs'da", 19 yaşında bir işçiyi öldürmediler mi? Sonuncusu değildi.

Tüm can verenlerin ayrı bir öyküsü vardır, fakat hepsi mücadelemizin kollektif belleğinde yazılıdır. Zavallı Türk burjuvazisi sen istediğin kadar refah, istikrar ve komünizmin öldüğü rüyalarını gör. Seninle görülecek öyle çok hesabımız var ki! Hele Mayıs aylarında daha bir diken üzerinde olacaksın!

A.C.ATEŞÇİ
A.İ.ÖNSOY

Ölü mü denir şimdi onlara
Durmuş kalbleri çoktan
Ölü mü denir şimdi onlara
Kimildamıyor göz bebekleri
Ölü mü denir peki
En büyük limanlara demirlemiş
En büyük gemiler gibi
Kimildamıyor göz bebekleri
Ölü mü denir şimdi onlara.

Suratları gergin
Suratları karartı
Belli ki çok beklemişler
Kabuğundan çıkan bir portakal gibi
gelen sabah

Suratları gergin
Bir savaş alanına benziyor suratları
Dudakları nemli
Son defa kendi etini öpüp
Yani son defa gerçek bir insan etini
Hazla kapanmışlar öyle
Geçirmiyor gövdeleri soğuşu
Geçirmiyor sacağı da
Ve ikiye ayrılmış bir nehir gibi bacakları
Akyor sonsuza
Ölü mü denir şimdi onlara

Kimse hüznünlü olmasın
Sırası değil hüznün daha
Bir gün bir şehrin alanında
Bir mermer yağınının gözlerine
Omuzlarına düşerse bir çınar yaprağı
Hüznünlensin yaşayanlar o zaman
Sırası değil hüznün daha.

Öylesine sıkılmış ki yumrukları
İyice sıkılsın diye yumruklar
Saklansın diye bir armağan gibi bu katılık
Öylesine sıkılmış ki yumrukları
Kimse hüznünlü olmasın
Kimse hüznünlü olmasın diye
Sırası değil hüznün daha.

Unutulsun bir gövdeye duyulan hasret
Unutulsun bu alışılmış duyarlık
O kadar sade, o kadar kalabalık ki
Unutulmaya değer onların insan gövdeleri
Ve unutulmalı mutlaka
Dolsunlar diye yüreklere
Dolsunlar damarlara.

Ölü mü denir
Ölü mü denir şimdi onlara.

E. CANSEVER

"Ekim"e sahip çıkın !

1917 Ekim sosyalist devrimi, uluslararası işçi hareketinin, bir siyasal ve ideolojik güç olarak sosyalizmin en önemli ve kalıcı kazanımıdır. Bundan yaklaşık 73 yıl önce bolşevikler önderliğinde Rus proletaryası yeni bir dünya yaratmak için iktidara geldiğinde, uluslararası işçi hareketinin bir öncü müfrezesi olarak kabul gördü, olabildiğince desteklendi. Rus proletaryası, onun bilinçli öncüleri, bolşevikler uluslararası hareketin önüne geçtiğinde siyasal, örgütsel ve teorik olarak doğal ve zorunlu bir ayrıcalık kazandılar.

Çünkü Ekim devrimi birçok açıdan Rusya'daki işçi hareketinin, Rus toplumunun, Rusya kapitalizminin ve elbette Rus devrimcilerinin muazzam becerilerinin yarattığı özgünlüklerle tanımlanabilmesine rağmen, kesinlikle uluslararası bir bunalımın, uluslararası işçi hareketinin ve uluslararası devrimci birikimin bir kolu olarak ortaya çıkmıştır.

Bu anlamda Rusya'daki sosyalizm öncüleri son derece güç ve tarihsel bir görevi omuzlama ayrıcalığına, bu görevi yalnızca Rus ve Sovyet emekçileri adına değil, eksiğiyle fazlasıyla dünya devrim süreci adına da üstlenme sorumluluğuna sahip olmuşlardır.

Ekim devrimi dünya devrim sürecinde öne fırlayan, ondan belli ölçülerde kopan bir koldur. Bu kolun nesnel ve öznel nedenlerden yalnız kalması ne onun bütünün özel bir parçası olmasını, ne de bir öncü kol olarak çok önemli olmasını engelleyebilir.

1917 Ekim sosyalist devrimi, daha sonraki tüm devrim süreçlerini kendi rotasına çekecek, hatta çoğu kez onları belirleyecek denli kalıcı ve özel bir önem taşımıştır.

İşte 73 yıl önce yola koyulan sosyalizmi kurma mücadelesi, daha sonraki yalnızlığıyla, daha sonraki öncü konumuyla doğru orantılı bir heyecan ve özveri yaratmıştır uluslararası devrimci harekette.

Bolşevik Parti'nin eski düzenin yıkılması ve sosyalizmin temellerinin inşa edilmesi için verdiği mücadele, duyulan heyecan ve yapılan fedakarlıkları hayal kırıklığına uğratmayacak kadar çarpıcı ve umut verici olmuştur.

Geri bir köylüler ülkesinde, sayıca güçsüz ama yoğunlaşmış bir proleter kitleye tarihte görülmedik bir öz-güven aşılanmış, sömürücü sınıflar ortadan kaldırılmış, tarımda sosyalizme uygun mülkiyet biçimlerine geçebilmek için çok büyük adımlar atılmış, 20. yüzyılın tanıklık ettiği en hızlı endüstrileşme sürecine önderlik edilmiş, Alman faşizmine belirleyici bir darbe vurularak tüm insanlık adına onur verici bir misyon yerine getirilmiş, savaşın yıkıntılarından henüz işin başında olan ama çok da önemli kazanımları elinde tutan bir Sovyet toplumu yükseltilmiştir.

Ve bugün yukarıdaki geçmişle alay edenleri, onu küçümseyenleri, ona kin duyanları yaratan da aynı geçmiştir. Sovyetler ülkesinde yalnızca başarı, yalnızca sınıfsız topluma doğru giden düz bir çizgiden sözedilemez. Bu ülkede, bu ülkeye yakışmayan bireyleri yaratan da herşeyden önce Rus devriminin, Rusya'da sosyalizmin kuruluş mücadelesinin kendi iç dinamikleridir, sonra emperyalist ülkeler, burjuva ideolojisi, uluslararası devrimin zayıflaması vs'dir.

Bu nedenle, çok haklı saptamalar yaparak, çoğu kez doğru çözüm yolları önererek yola çıkan glasnost ve perestrojka önderliği, geçmişe eleştirel yaklaştığı, geçmiş kazanımların maliyetini araştırdığı için hiçbir biçimde eleştirilemez.

Ama, bu önderlik suçludur...

Önemli bir bölümü SBKP yönetiminde son 30 yıl içerisinde görülemeyecek kadar dinamik, puriten ve özverili olan glasnost ve perestrojka önderleri, geçmiş başarılar ve Sovyet toplumuna içkinleşmiş kalıcı sosyalist unsurlar ile organik bağları olan ve yalnızca bu nedenle o başarı ve unsurların sağladığı olanak ve araçlar ile mücadele edilebilecek sorunlara karşı başka ideolojilerin, açıkçası burjuva ideolojisinin de yer aldığı bir sosyalizm dışı araçlar kümesini ödünç aldıkları için, suçludurlar.

Suçları, nasıl 73 yıl önce bir kopuş yaşarken uluslararası devrim sürecinin maddi ve manevi cisimlenişine haline gelmişlerse, bugün de ona yıkıcı bir etki yapmaları anlamında, Almanya'da, Romanya'da, Nikaragua'da, Vietnam'da, Bulgaristan'da, Çekoslovakya'da, Küba'da ve kapitalist ülkelerdeki öncülerde cisimleşecek ölçüde evrensel olmaktadır.

Bugünkü SBKP liderliği suçludur.

Suçları Sovyet toplumunun nesnel sorunlarına öznel sorunlar eklemek, bu anlamda nesnel sorunları artırmaktır. Suçları, uluslararası devrimci hareketi her anlamda yalnız bırakmaktır. Suçları, devlet hatta parti yönetiminde kapitalizmi tüm siyasal ve ekonomik veçhesiyle savunan demogogları, şarlatanları, sorumsuzları "sorumlu" mevkilere getirmeleridir. Suçları, kültürel ve ideolojik mücadeledeki kuru ama sosyalist yaklaşımı canlı ama burjuva tarzla değiştirmeleridir. Suçları Ekim'e, Lenin'e, geçmiş kazanımlara, partiye, parti liderlerine yönelik saygısızlığı demokratikleşme adına teşvik etmeleridir. Suçları partiyi 1 Mayıs'ı kutlayamaz hale getirmeleri, Kızıl Meydan'ı anti-komünistlere peşkeş çekmeleridir. Suçları, sosyalist toplumu kapitalist ülkelerde temsil edemeyecek kadar kapitalizm hayranı diplomat, gazeteci ve sanatçı sürüsüyle Sovyetler'in itibarının artacağını sanmalarındır.

Kısacası, suç, Ekim'e sahip çıkmamaktadır...

Biz, Türkiyeli sosyalistler olarak bu suçun yarattığı sonuçlara karşı SBKP'deki, başta işçi sınıfı olmak üzere Sovyet toplumundaki sorumlu insanların Ekim geleneklerine uygun, ilerletici bir mücadele içerisine gireceklerini düşünüyoruz. Bu mücadelede Sovyet marksistleri, en azından moral olarak yalnız olmayacaklardır.

Ekim, onu harcamak isteyenlere ait değildir. Ekim, bir sürü sözde asil gerekçeyle ona sırt çevirenlere, kendilerini pek gerçekçi bulanlara ve insanlık adına hareket ettiğini söyleyip aynı insanlığın bütün tarihsel değerlerini kapitalizmin çürümüş mirasına eklemek isteyenlere ait değildir.

Ekim, onu hak edenlerin, Lenin'in partisindeki emekçilerin, emekçilerin Leninci partisindedir.

Ekim, hepimizindir!

ERDEN AKBULUT
BAĞIŞIDIR.

EKİM'E SAHİP ÇIKANLARIN METNİ İMZALAMALARINI TALEP EDİYORUZ

Sabri Yıldız, Metin Çulhaoğlu, Aydın Giritli, Cemal Hekimoğlu, Harun Koçak, Cengiz Uygur, Yusuf Gezgin, Emine Esin Bozoğlu, Cemil Durmaz, Fırat Özdemiroğlu, Akın Dalman, Tuncay Demirez, Nevzat Taşçı, Levent Ertuğrul, Mustafa Adalı, Cem Gönenç, Mehmet Kıvıncı, Ayşe Ümit Köprülü, Sema Elbeyli, Mansur Dede, Vural Mağdenli, Cihan Seçkinöz, İbrahim Şeker, Hikmet Seçkinöz, Arif Tunçel, Levent Özbay, Cenap Kahyoncu, Cemal Ateşçi, Nejat Gündüş, Sinan Denizci, Faik Biçer, Serap Biçer, İsmail Özkan, Kenan Çözer, Cevdet Topeli, Yağmur Göksoy, Fatih Göksele, Belgün Çulhaoğlu, Tunç Taatoğlu, Dilek Taatoğlu, Ahmet Servetli, Suat Candemir, Aynur İyi, Sevdal Yörükoğlu, Aydın Temel, Kamil Alpman, Mehmet Tar, Mehmet Ürkmezoğlu, Samet Kuzugil, Semra Danış, Yusuf Ali Küskün, Cavit Dündar, Erkan Salmanoğlu, Rafet Di-yörükaydin, Nilgün Savaşçı, Barış Güdümen, Neriman Yolseçen, Mehmet Güloğlu, Serhat Aktürk, Temel Yarıcı, Nurten Yarıcı, Namık Tütüncü, Rabia Vardar, Tervik Demirci-oğlu, Halil R. Seymen, Ziya Demir, Tamer Ertürk, İsmet Ekinli, Derya Özergin, Birol Eryiğit, Servet Ulusoy, A. İbrahim Önsay, Ali Osman Söğüt, Vahit Kalay, Gülsüm Er-oğlu, Ali İhsan Ertürk, Cevdet Poyrazoğlu, Kadir Sevaplı, Coşkun Alevli, Yalçın Dönmezoğlu, Salih Ak, Perihan Gür, Gülşen Gür, Semih Ardalı, Dündar Ardalı, Murat Akpınar, Erkin türk, Erhan Duman, Savaş Görgülü, Demirhan İşlek, Zeynep Ertuğrul, Halil Arkan, Ünal Deren, Feza Şahin, Gülşen Şahin, Sadık Yortel, Mehmet Sömbül, Mehmet Bi-çakçı, İhsan Alptürk, Ahmet Üctengel, Hüseyin Er, Gülten Er, Bahri Taşıcı, Kamuran Zümrütoğlu, Hürriyet Aydıneli, Kemal Coşkun, Fevzi Gazioğlu, Ayten Gazioğlu, Cum-hur Öney, Cem Sircan, Güzin Sircan, Tahir Elitemiz, Saim Tanrıku, Vedat Şen, Vedat İlhan, Ayşegül İlhan, Dündar Cenk, Ayhan Öztürk, Kemal Korkuteli, Sinan Onbeş, Kazım Serdengel, Metin Kartal, Demir Sevgili, Ayşe Sevgili, Tuna Yaşar, Sedef Ünlüoğlu, Dilek Yeşilev, Sedat Karabey, Nurten Karabey, Sefa Çerçi, Didem Çerçi, Burak Kazmirci, Gülay Kurban, Yaşar Yenisey, Gamze Yenisey, Erol Çilingiroğlu, Erbil Taş, Canan Taş, Ali Kozan, Ali Yurdanur, Zeynep Alkaya, Nejat Yakut, Tuncer Kurt, Murtaza Dörtel, Hüseyin Kamberoğlu, Neşe Kamberoğlu, Yaşar Günaydin, Ertuğrul Seçici, Aslan Kurtuluş, A. Sercan, Fair Dikçeli, Nilgün Dikçeli, Semih Balkanlı, Neriman Ayda Yaşar, Türker Gürbıyık, Cenap Şafak, Yurdan Sevsay, Galip Erbaş, Yasemin Gündem, Rahmi Arkin, Yavuz Onatkuş, Tuncay Gül, Demir Canev, Derya Büyükbaş, Ta-ha Tan, Engin Özer, Turgut Sanlioğlu, Fevzi Döngel, Ahmet Kara, Mümtaz Baştekin, Mehmet Serdaroğlu, Hüseyin Erbaş, Remziye Zeyyat, Hasan Tanrıverdi, Doğan Tunah-oğlu, Ayşe Tunahoglu, Ahmet Fuat Kasapoğlu, Nazan Görmez, Birtan Kocamış, İsmail Yanar, Uğur Evliya, Jale Evliya, Abdullah Sanlı, Hakkı Doğanay, Kevser Doğanay